

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

XXXIX. évfolyam 2016.

11-12

Kertbarát

Ára: 670 Ft | Előfizetőknek: 630 Ft

www.kertbaratmagazin.hu

magazin

KEMÉNY DÉNES KERTJE

VIRÁGKÖTÉSZEZET

ÖTLETEK ADVENTRE

BEMUTATJUK

A KARÁCSONYI KAKTUSZ

BIRSALMASAJT

PROTEA AZ ISTENI NÖVÉNY

KERTEK-EMBEREK

ROZMARING FÜSZERKERT

9 770133 943000 16011

www.kertbaratmagazin.hu

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
39. évfolyam, 2016/11-12. szám,
2016. november 18.

FŐSZERKESZTŐ:
BIZA KLÁRA
FELELŐS SZERKESZTŐ:
ALGÉIER WENDY
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: 273-2290
Tel./fax: 273-2285
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

A címkép a Floradania felvétele

KIADJA
a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató
HÁJÓS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Hajcsér Anna,
Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető
MUNKATÁRSÁK: Kovács Réka,
Justin Sára,
Bárdos László tervezőgrafikus
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekó Emma,
Petroné Márton Gyöngyi
Tel.: 470-0411, fax: 470-0410

HIRDETÉS:
Barsi Nóra
Tel.: (+36)-(30)-982-6369
barsinora@magyarmezogazdasag.hu
Kiss Jánosné
Tel.: 273-2285, 273-2290
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni
csak a Kertbarát Magazinra való
hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb
reklámküldvények tartalmáért
a kiadó felelősséget nem vállal.

TERJESZTÉS:
Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető
az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél,
a www.posta.hu webshopban
(https://eshop.posta.hu/storefront/),
e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu
címen, telefonon a 06-1-767-8262
számon, levélben a Magyar Posta Zrt.
1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető
a Magyar Posta Zrt.-nél
a www.posta.hu webshopban
(https://eshop.posta.hu/storefront/),
1900 Budapest, 06-1-767-8262,
hirlapelofizetes@posta.hu
Belföldi előfizetési díj
egy évre: 3780 Ft, fél évre 1890 Ft.
Árusítási úton terjeszti
a Lapker Zrt., a Magyar Posta Zrt.,
valamint az alternatív terjesztők.

NYOMJA:
Ipress Center Central Europe Zrt.
2600, Vác Nádás utca 8.
Felelős vezető: Lakatos Viktor
A nyomdai megrendelés törzsszáma:
Sz-12/99
Nyomás: 2016. november 11.
HU ISSN 0133-9435

www.mgonline.hu
Szerkesztő:
Pap Edina, Práger Ádám

Online

Szaklapok

Mellékletek

Rendezvények

KÁN
Kaposvári Állattenyésztési Napok

Mezőgazdasági könyvhónap

Agrármarketing és -média nap

Lesznek még kertészek?

A kertész munkája szép és örömteli. Sokunk képzeletében így él ez a szakma, azt már csak kevesen teszik hozzá, hogy fáradtságos, nehéz fizikai munka, gyakran dacolnak az időjárással, kezükön pedig látható nyomokat hagy a föld. A felnőtt korosztállyal ellentétben a pályaválasztás előtt álló fiatalok kritikusabbak, jól látják a nehézségeket. Vagy csak azokat látják? Nyíregyházi kertészet vezetője (aki korábban maga is oktató) azon kesergett, hogy a környékön, sőt az egész északkeleti országrészben lassan megszűnik a kertészképzés, érdeklődés híján sorra hagynak föl az iskolák a kertész szakok indításával.

Kétségtől árt a szakma megítélésének, hogy kertészeti munkára ma gyakorlatilag bárki befogható, az önkormányzatok sok helyütt közmunkásokkal végeztetik a parkfenntartási feladatokat. Születnek ugyan sikertörténetek, ám sokszor kiderül, hogy az egyébként négy év alatt elsajátítható szaktudást nem pótolja a néhány hetes-hónapos gyakorlat.

Örömteli, követendő példákat is találunk: Székesfehérváron a helyi iskola bevonásával sajátos nevelési igényű fiatalok is részt vesznek a parkok ápolásában. A „Mert közös a világunk...” program keretében a gyerekek a gyakorlatban is kipróbálhatják a tanórákon megtanult kertészeti ismereteket. Emellett – és ez talán még fontosabb – fogékonyra, befogadóbbá teszik a lakosságot a sajátos nevelési igényű diákok értékteremtő munkája iránt. Az említett nyíregyházi kertészetben évről évre 19 enyhén értelmi fogyatékos diákot tanítanak díszkertészeti, vagy parkfenntartási munkákra kétéves forgóban. Kedvesek, lelkesek, ragaszkodók, sokféle munkára megtaníthatók – mondja róluk a kertészet vezetője. Majd minden településen lehetne helyük temetőkertészként vagy parkfenntartóként, a tapasztalat szerint azonban sajnos nincs. Eddig jobbra hamvába holtak kezdeményezései a diákok elhelyezésével kapcsolatban.

Algéri Wendy

GOLDEN PAWS

TERMÉSZETESEN

PRÉMIUM MINŐSÉGŰ NEDVES KUTYA- ÉS MACSKAELEDEK

- ✓ 80% HÚS (100% FRISS HÚS)
- ✓ 100% FRISS ÖSSZETEVŐK
- ✓ VITAMINMEGŐRZŐ ELJÁRÁSSAL GYÁRTVA
- ✓ TELJES ÉRTÉKŰ MACSKAELEDEL EXTRA TAURINNAL
- ✓ TELJES ÉRTÉKŰ KUTYAELEDEL

- 100%-ban élelmiszerminőségű friss húsból
- mesterséges színezékek és ízfokozók nélkül
- tartósítószer nélkül
- kémiai adalékanyag nélkül
- hidegen sajtolt, természetes búzacsírával
- gyártói frissesség garanciával

A TERMÉKEKRŐL BŐVEBB INFORMÁCIÓT A WWW.GOLDENPAWS.HU HONLAPON TALÁL

Kertbarát

BEMUTATJUK

6 Egyszínű virágszőnyeg

24 Illatos, modern rózsák

28 A legszebb konyhakertek

42 Kisemlősök a kertben

44 A kéregedények

48 A karácsonyi kaktusz

52 Kedvenceim, a juharok

KERTEK-EMBEREK

8 Kemény Dénes

12 Rozmaring Fűszerkert

IDEGEN TÁJAKON

16 Stowe, a legrégebbi és legszebb tájképi kert

20 Bergianska

38 Protea, az isteni növény

IDŐSZERŰ

31 A hideg évszak varázslói

36 Tél eleji nagytakarítás

KERTÉSZPALÁNTA

50 Karácsonyi készülődés kint és bent

VENDÉGLÁTÁS

56 Ha megcsípte a dér...

MAGOT KÜLDÜNK

67 A keleti galagonya

KÖSSÜNK VIRÁGOT!

58 Divatos karácsonyfák
Nem csak fenyőből
Ötletek adventre

64 Posta

VIRÁGÁGYÁSOK A KERTBEN

EGYSZÍNŰ VIRÁGSZŐNYEG

A virágágyás kialakításakor sok szempontot kell figyelembe vennünk. Az első és legfontosabb, hogy az egymás mellé kerülő növények ökológiai igényei hasonlóak és az élőhelynek megfelelőek legyenek.

A másik fontos tervezési szempont a virágzási csúcs meghatározása, vagyis, hogy mely hónapokban szeretnénk, ha az ágyásunk a legszebb lenne. A nyaraló kertjében ez értelemszerűen a nyári időszak, a családi ház kertjében viszont a leggyakoribb kívánság, hogy minél hosszabb ideig nyíljanak virágok.

A harmadik szempont a növények magassága, termete, illetve virágtalan állapotú külleme. Olyan évelők kerüljenek egymás mellé, amelyek levélzete, textúrája és ter-

mete egymással kontrasztos, illetve amelyek egymás díszértékét erősítik.

Az ezredforduló táján az egyszínű ágyások divathulláma indult el. Az sem volt új keletű, hiszen a viktoriánus kori angol kertekben már jellemzően színek szerint összeállított ágyásokat ültettek.

Ha egyetlen alapszínre hangolt virágágyást akarunk készíteni, akkor ne csak a levélzet színére, változatosságára, hanem a virágformák különbözőségére is fektessünk hangsúlyt, például a nagy virágtányérok mellé hosszúkás füzérek vagy apró kerek fejcskék kerüljenek. Az egyszínű ágyásban a növények alakja is kiemelt szerepet kap.

A képünkön látható ágyásban az évelők a sárga különböző árnyalataiban nyílnak, fehér és lila virágok egészítik ki őket. A hibrid menyecskeszem és a kokárdavirág nyílik a leghosszabban, szinte egész nyáron. Nyár közepétől a karakteres tollborzfü hívja föl magára a figyelmet. Az óriás verbéna (*Verbena bonariensis*) laza szerkezetű. Lila virágai a sárga kiegészítő színeként hangsúlyozzák a fehér-sárga árnyalatokat, harmonikussá teszik az ágyást. Messziről nézve olyan, mintha lila pillangók repkednének a virágok fölött. Tavasszal háromféle nárcisz és fekete tulipán virít majd a zölden hajtó évelők között.

Az ágyás nagyrészt napos, csupán a reggeli naptól árnyékolja egy hatalmas mamutfenyő. A talaja kötött-középkötött, rendszeresen öntözött. A növények gyorsan fejlődnek, alig néhány hónap alatt teljes borítást adnak. Különleges értékük, hogy minden hónapban más látványt nyújtanak. Az ágyás mindössze öthónapos, tavasszal ültették. Képünkön a szeptember végi arcát láthatjuk.

Ambrus Mária Zsófia

A tollborzfü gyönyörűen mutat csillagószirózsák társaságában

1. SÁRGA KÚPVIRÁG
(*Rudbeckia 'Goldsturm'*)
2. KOKÁRDVIRÁG
(*Gaillardia 'Kobold'*)
3. KAUKÁZSI MACSKAHERE
(*Phlomis russeliana*)
4. TÖRPE TOLLBORZFŰ
(*Pennisetum alopecuroides 'Little Bunny'*)
5. NAPMÁTKA
(*Helenium 'Helena Yellow'*)
6. KERTI SÁFRÁNYFŰ
VAGY MONTBRÉCIA
(*Crocosmia 'Lucifer'*)
7. NAPSZEM
(*Helianthus 'Spitzentänzerin'*)
8. ŐSZI KRIZANTÉM
(*Chrysanthemum sp.*)
9. SÁRGA LEVELŰ SZUROKFŰ
(*Origanum vulgare 'Aureum'*)
10. TOLLBORZFŰ
(*Pennisetum alopecuroides 'Red Head'*)
11. HIBRID MENYECSESZEM
(*Coreopsis 'Big Bang Star Cluster'*)
12. MARGARÉTA
(*Leucanthemum 'Becky'*)
13. VERBÉNA
(*Verbena bonariensis*)

A SZERZŐ FELVÉTELEI

ÚJSZERŰ

Karl Foerster német botanikus, az évelő növények egyik legnagyobb nemesítője a 20. század első felében újszerű virágágyásokat alkotott. Korábban csupán a virágzásokra gondoltak, ő viszont a növények természetére helyezte a hangsúlyt, az általa tervezett ágyásokban a díszfüvek is nagy szerepet kaptak. Új szemlélete, évelőalkalmazási stílusa világszerte népszerűvé vált.

Beengedték az erdőt a kertbe

Kemény Dénes világszerte elismert sportszakember, szövetségi kapitányként több mint egy évtizeden át óriási sikereket ért el vízilabdacsapatával. Egyedülálló munkamódszerei a sport világán kívül is követőkre találtak. Immár negyedik éve a Magyar Vízilabda Szövetség elnökeként igazgatja a sportág ügyes-bajos dolgait. A határozott vezetőegénység leányfalui, erdőszéli otthonában, családjával körében szinte teljesen átlényegül, a családdal és a ház körüli teendőikkel kapcsolatos dolgok veszik át életében a főszerepet.

A meredek, az erdő határán futó út végén még meredekebb telken áll a ház, sejthető, hogy felső ablakai már a Dunát látják.

– Ez a legnagyobb varázsa ennek a helynek, *kezd a beszélgetést Kemény Dénes.* Tíz évvel ezelőtt, amikor telket kerestünk erre, azonnal beleszerettünk. Erdő mögötte, erdő mellette. Tiszta időben ellátni Gödöllőig, télen pedig, amikor ritkul a lomb, a teraszról a Dunát látjuk. A másik távlat pedig maga az erdő. Néhány lépés, és benne vagyok, ennél tökéletesebbet elképzelni sem lehet. Most éppen van kerítés, de nem volt és hamarosan nem is lesz, *mondja cinkosan Dénes,* bár a feleségem, Renáta még nem tudja ezt. Hát nem sokkal jobb, ha 80 ezer hektárral nagyobb a telek? Amíg Márk fiunk kicsi volt, féltünk, hogy esetleg elköborolna. Kiskora óta sokat járok vele az erdőbe, tartottunk attól, hogy önállósítja magát, és azt gondolva, hogy már elég tud, maga vág neki a túrának. De most már elég nagy, 11 éves, megbízunk benne.

• *A vadak is bejönnek majd akkor.*

– Most is bejönnek, a vaddisznó áttúrja magát a kerítés alatt, ott van, ni, a nyoma, *mutatja vendéglátónk a kerítés alatti mélyedést.* Kockázatos dolog az erdő alján kimunkált kertet építeni, a szép angol pázsitot egy éjszaka alatt „fölszánthatja” a vaddisznó a benne élő giliszták, csigák után kutatva. Volt rá példa a közelben. Mi ezért nem is törekedtünk erre, inkább beengedjük az erdőt a kertbe.

A lehető legkevesebb

– Az építkezéskor a lehető legkevesebb fát vágtuk ki, némelyik szobánk így egy kicsit sötét is, de nem bánjuk, e miatt nem bántjuk őket. A meghagyott fák alá megpróbálunk talajtakarókat telepíteni többkevesebb sikerrel. Hiába a csepegtető öntözőrendszer, a kéregmulcs, az árnyékos helyeken kiritkulnak, de nem adjuk föl, keressük a jó megoldást, illetve az értő kertépítőt.

– Nem csak a kert, a ház sincs biztonságban a környező állatoktól, *mutat a ház oldalán frissen befoltozott sérülésre Dénes.* Valószínűleg fakopáncs gondolta odvas fának a szigetelés miatt kongó házfalat. Befoltoztuk, most reménykedünk, hogy nem lesz folytatása, odébbáll. Közben a ház „őrzője”, az alig két hónapja családtag Coco (ejtsd: Koko) cica ide-oda nyargal körülöttünk, el-eltűnik a család leg-

nagyobb riadalmára, még friss az emlék háromnapos „igazolatlan” távollétéről. – Az erdő felé mehet, onnan jó eséllyel visszatalál, az utca felé azonban több veszélyt rejt számára a nagyvilág, kicsit biceg is, ki tudja mit csinált, amíg mi és főleg Márk kétségbeesetten vártuk haza. A fehér zoknis cica készségesen pózol fotósunk kedvéért az erdőbe vezető kapunál, majd ismét eltűnik, mi pedig elindu-

lunk, hogy fölfedezzük a kert többi részét. A ház mögött támfallal két vízszintes kertet alakítottak ki: tágas terasz csatlakozik az épülethez, kerti sütővel, leülőhellyel. Mögötte a kis tisztást játszótér, illetve annak maradványai uralkodnak. – Márk nemrégiben kifogásolta, hogy csúszda van a magaslesén, úgyhogy gyorsan le is vettük, a homokozó is felszámolásra vár, azt is kinőtte.

Erdő és vadak

• *Az erdő szeretetét a gyerekkorából hozta?*
– Aligha, hiszen az aszfalton nőttem fel, városi gyerek voltam. Nem volt kapcsolatom a természettel. Amikor szövetségi kapitány lettem, telente, amikor kevesebb a vízilabdameccs, elkezdtem kijárni az erdőbe. Szerencsére itt Budapest környékén fél-egy óra alatt olyan helyre juthatunk, ahol kiülhetünk egy magaslesre. Teljesen másodlagos, hogy sikerül-e elejtenem valamit, a lényeg, hogy kikapcsolódjak, kiszakadjak a hétköznapi életből.

• *Az ország mely részére jár legszívesebben vadászni?*

– Szívesen járok Acsára a Cserhátba, a Vác és Gödöllő közötti részre, ami már tulajdonképpen a Börzsöny lába, a visegrádi és a szentendrei részt is kedvelem, de ide, a közelbe is természetesen. Előfordul, hogy esténként kimegyünk a helyi vadászbarátommal a közeli leshez, és odadurrogatunk a friss telepítésekben károsító vadaknak. Nem a vad minden áron való elejtése a cél, csak mint lehetőség van a válunkon a puska.

• *A vadat nem csak elejteni, megfőzni is szereti, tudja. A Kaposvári Állattenyésztési Napok keretében rendezett vadfőzőverseny zsűrijének évek óta az elnöke.*

– Háromféle férfitípus van – az állatorvos, az olasz és a vadász –, amelynek a kezére áll a fakanál. Az állatorvos a munkája kapcsán gyakran kerül olyan helyzetbe, hogy emberi egészségre veszélytelen, de beteg állat kényszervágásra kerül, és így friss, jó alapanyaghoz jut. Az olasz férfit azért hozom példának, mert a világ legkönnyebben elkészíthető, mindemellett izletes ételei készülnek náluk. Amennyi idő alatt kifő a tészta, elkészül a szósz is hozzá, tehát gyors és finom egyszerre, a férfiember is könnyen megtanulja. A vadászok pedig hétfőként az erdőben vernek tanyát, de vadászat előtt és után enni is kell, így hát főznek. Első lépésként rendszerint megsütik az elejtett vad máját, aztán a többi részét. Bennem mind a három férfitípus megvan: állatorvos vagyok, tíz évig éltem Olaszországban, Comóban, és vadászom is, tehát szeretek főzni. Két nagyobb fiamat, Viktort és Kristófot is megtanítottam annyira főzni, hogy már nem lehet őket „eladni” ezen a téren, de már Márk is sok mindent el tud készíteni.

• *A vízilabda szeretetét is sikerült átadni nekik?*

– A legnagyobb fiam, Kristóf eljutott a felnőtt szintig, de aztán úgy döntött, hogy inkább edzősködik, mindemellett megszerzett gazdasági diplomáját is hasznosítja. Viktor pszichológiát tanul Pécsen, korábban ő is vízilabdázott. Márk még hezitál,

CSATLÓS NORBERT FELVÉTELEI

egy évig pólózott, most inkább a foci és az úszás került előtérbe.

Ahogy nekem sem mondta édesapám, hogy vízilabdázom, úgy én sem erőltetem a gyerekeimre. Hároméves koromtól, miután elvált édesanyjától, kettesben éltünk, így sokat jártam vele edzésekre, meccsekre, ami rövid időn belül erre az útra terelt. Márknál is megvártam, hogy ő szóljon, ha vízilabdázni szeretne. Tavaly nyáron megtette, járt is egy évig edzésekre, most szünetet tart, de szerintem előbb-utóbb visszatál.

• *A Magyar Vízilabda Szövetség elnökeként több ideje jut a családjára, kedvteléseire, mint korábban szövetségi kapitányként?*

– Szövetségi kapitányként néha alig-alig, máskor meg sok időm jutott magamra, az elnöki elfoglaltság viszont egész éves, folyamatosan keresnek, mindig vannak megoldandó problémák.

Duna és Balaton

Közben felkérkedünk a ház első szintjén épült tágas teraszra megcsodálni a panorámát.

– Sajnos most épp csak egy kis „lyukon” át látszik a Duna, a szemközti szomszéd nagy tölgyfája eltakarja a látványt, de nemsokára, lombhullás után kitágul a

kép. Eleinte zavart minket ez a fa, de most már megszoktuk, így van jól, hogy ott van, veszi át a szót Renáta.

• *Milyen jól látszik innen, hogy nemcsak a ház mögött, de mellette is erdő van!*

– A konyha ablaka épp arra néz, Márk csinált oda egy etetőt a madaraknak, mosogatás közben nézegetem, hogyan csemegeznek a magokból.

A meredek rézsú ház alatti napos oldalán orbáncfű, madárberkenye, cserjés pimpó és október végén is készségesen nyíló talajtakaró rózsák alkotnak összefüggő, nagy foltokat, néhány tő sudárszálya ezüstös virágszárai magasodnak ki közülük.

– A kertészekről azt kértük, hogy ne legyen egyhangú az összkép, virágzó növényeket is ültessenek. Minden évszakban más és más színt mutat a rézsú, tavasszal sárga, nyáron rózsaszín, ősszel pedig a piros bogyt hozó cserjéktől színes. Másik kedvencünk ez a terebélyes gömbszivafa a ház tövénél, nem is gondoltuk, hogy ekkorára nő. A vérszilva is gyönyörű színfolt a rézsú alján.

Szerettem volna levendulát, mondja Renáta, itt a kocsibejáróba vágott ágyásban találta meg a helyét, sajnos nem lila, hanem fehér virágú a tövek többsége. Eredetileg egy fa volt ott, de ki kellett

vágni, mert elpusztult. A helyére kerültek a levendulák és a tuja.

Az ajtó mellett fotósunk észreveszi, és lelkesen fényképezi a szarvasos kolompot.

– Nagy kaland az ideérkezése, meséli nevetve Renáta. Dublinból hoztuk, persze nem a bőröndben, hanem kézipoggyászként hátizsákban, mert jócskán túlléptük volna vele a súlyhatárt, olyan nehéz. De egy betonkaspó is így jött a házhoz. Szeretem az egyedi, mives tárgyakat.

Még egy fotó kedvéért összetereljük a családot a bejárat előtti hangulatos leülőhelyen. Márk is szívesen odabújik az édesanyjához, majd néhány pillanat múlva már rolleren nyargal a meredek kocsi-beállón.

– Mi tagadás, a gyerek nem itt tanult meg bringázni, hiszen néhány tíz méternyi vízszintes útszakasz sincs a környéken, a 11-es út meg nem alkalmas erre, jegyzi meg Dénes. Ezt a hiányt pótolja a balatonfenyvesi telkünk. Közvetlenül a vízparton van, a part mentén hagyott ösvényeken járnak át a szomszéd gyerekek egymáshoz bandázni. Most éppen az a kert is átalakítás alatt van, mert amúgy is kicsi méretéből túlon túl sokat elfoglaltak a növények. A kertészek kisé megrikítják, újragondolják.

• *Legközelebb találkozhatnánk ott, ha kertnézőbe indulunk.*

Algeier Wendy

Rozmaring Fűszerkert

Szőlősorok között vezető kanyargós, eső mosta dűlőutakon jutunk az erdővel ölelt domboldalon kialakított gyógynövénykertbe. A villányi, a harkányi, a siklói, a gyüdi és a terehegyi lankák keretezik a látóhatárt, ahogy a levendulaültetvény fölött körbetekintünk. A kilátás szépsége, a kert védettsége és jó talajadottságai miatt választotta 2007-ben ezt a telket a márfai szőlőhegyen Nagypálné Hellényi Katalin, gyógy- és fűszernövény-termesztő.

Hogy biogazdálkodást folytathasson, olyan helyet keresett a gyógynövények számára, ami nincs beszorítva a gyümölcsösök és a szőlősorok közé. Fontos volt, hogy olyan épület is legyen a telken, amit érdemes felújítani, amit még nem rontottak el. Szerencsére a kis prészáz menthető volt, a korábbi tulajdonosok nem építettek bele új ajtókat, ablakokat.

– A kert egyik kis részén próbálkoztam először gyógynövénytermesztéssel, *meséli Katalin*. A kolostorkertekre jellemző, sugarasan induló ágyásrendszert alakítottam ki. A nagyobb kertrészt teraszosítani kellett, hogy az eső ne mossa le a földet. Férjem gyűjti a régiségeket, így a kert faépítményei, még a kiemelt ágyások is régi épületek gerendáiból készültek.

használok inkább, minden évben magot szedek róla. Az aromás, mediterrán származású növények viszont jól érzik magukat. A rozmaring gyönyörű, aromás-olajos hajtásokat hoz, a szurokfű virágát csokorba kötve is kedvelem. Levendulából van angol és francia is. Pipacsot és kamillát is vetek, utóbbit május közepéig szedem, utána visszahúzódik. A bazsalikomot mindig saját magról vetem, kiválasztok néhány tövet és hagyom, hogy magot hozzon.

A kömény és az őzek

Pemetefű, őszi margitvirág, muskotályzsálya, kerti ruta, curry, sztévia, bíbor kasvirág, édeskömény között sétálunk.

A próbálkozás éve

• *Mi alapján választotta ki a gyógynövényeket?*

– Édesanyám kozmetikusként rendszeresen használt gyógynövényeket, ezekkel gyerekkoromban már találkoztam. Gyakran mondogatta, hogy a kertben kell lennie citromfűnek, mentának, kakukkfűnek, rozmaringnak, zsályának és levendulának, így én is megszerettem és megtanultam használni őket.

Az első év a próbálkozásé volt, figyeltem, mi az, ami megmarad. Gyorsan kiderült, hogy a mentának, a körömvirágnak, a borágónak több víz, nagyobb árnyék kell, mint ami itt van. A menta tavasszal még szép, nyáron eltűnik, és ősszel újra megjelenik. Az izsópfű, az évelő majoránna és az évelő borsikafű (hegyi pereszleny) sem szeret itt igazán, ezért az egygyárit

MEGYESI ÉVA ÉS KERESZTES LÁSZLÓ FELVÉTELEI

– A köményt nagyon szeretik az őzek, meséli mosolyogva a házigazda, egész sor volt belőle, mára egy-két tő maradt, a többit lelegették. A sztévát teakeverékekben használom, citromfű- és levendulaterében nagyon ízletes. Édes anyaga mellett antibakteriális hatása is. Az őszi margitvirág a migrén egyetlen gyógynövénye, fejfájás esetén el kell rágni egy levelét.

• *Hányadik éve él itt a rozmaring? Nem fagy meg télen?*

– Nyolcadik, kilencedik éve, a pécsi botanikus kertben vásároltam az első töveket. A közelben élő kedves idős házaspár kertjében is él egy természetes rozmaringbokor, az sosem fagyott még ki. Onnan is hoztam hajtásokat, azokat azután tovább szaporítottam. Ahogy idősödik, úgy válik egyre fagyűrűsebbé.

Felérve a domboldal tetejére, mezei növények fogadnak bennünket. Onnan gyűjti a cickafarkot, illetve diólevéllel, csalánnal, bodzavirággal egészíti ki a természeteket. A terület legnagyobb részét a levendula foglalja el. Néhol már learatták a virágokat, de Katalin lánya, Dóri éppen vág, majd viszi is a szárítóba.

– Szerintem a gyógy- és ízszer-növényeknek nincs szükségük vegyszerezésre, vagy csak elemiésző mértékben. Ha betegsé-

gek, kártevők jelennek meg, akkor inkább kihagyok egy-egy vágást, vagy a biogazdálkodásban engedélyezett szereket használom. Fontos, hogy megerősítsük a növényeket, így könnyebben védekezhetnek. Idén tavasszal például tele voltunk katicabogárral, mert nagyon sok levéltetű volt. A zsálya első hajtásait nem is volt érdemes levágni, annyira levéltetvesek voltak. Most viszont már vágható, teljesen egészségesek a levelei.

Francia és angol

• *Hányféle levendulát termesztenek?*

– Angol és francia levendulánk is van, összesen ezer tő. Kozmetikumokhoz, csokoládéba, szörpnek a franciát ajánlom. Teának, teakeverékeknek az angolt, mert kisebb citromosabb az illata. Az angol levendula virága szürkére szárad, nem őrzi meg halványlila színét, de egészen a fagyokig virágzik. A francia levendula virága viszont megszárítva is szép lila marad.

Először harminc centiméterre ültettem egymástól az angol levendula töveit, mert azt tanácsolták, de túl sűrű lett. Ma már másként telepíték: az angolnál 80, a franciánál 50 centiméter a tőtávolság. A sorok között fű

www.kertnezoben.hu

kertnezoben

védi a talajt, a lejtős domboldalon ez segít az erózió ellen. A lekaszált fűvet begereblyezem a levendulatövek alá. Ezzel takarom a talajt, és a tápanyagot is visszaidom a földnek.

• *Teakeverékeket is készít. Saját tapasztalatai, kísérletei szerint állítja össze őket?*

– Az elsők a magam ízlését tükrözték, és magamon próbáltam ki őket. A régi, még a háború előtti kiadású *Jóféle teakeverékek receptjei* című könyvet is tanulmányoztam. Népi tapasztalatok alapján összeállított keverékekről írnak benne. Abban néztem meg, hogy hasfájásra, gyomorbántalmakra, megfázásra mit ajánl. Ez adta az alapot, majd tovább kísérleteztem. Elsősorban megfázás, köhögés elleni, valamint nyugtató, élvezeti teakeverékeket kínálok. Azokat a gyógynövényeket

keverem, amik itt megteremnek. Biztos vagyok benne, hogy nincs bennük idegen anyag.

Néhány éve elvégeztem a természetgyógyás-fitoterápia szakot. Korábban tanultam már arról, hogy hatóanyag szerint mire valók a gyógynövények, a fitoterápia pedig a betegségek köré csoportosítja őket. Idén kezdtem el oktatni a Janus Pannonius Múzeum által szervezett gyógynövényismereti tanfolyam gyakorlati részét. Jó a kapcsolatunk a Pécsi Tudományegyetem Gyógyszerésztudományi Karának oktatóival, gyógynövényesekkel, biológusokkal. Gyakorlóként nyilvánították a kertemet, szívesen jönnek hozzám a hallgatók. Nem tanítok, csak mesélek. Ahogy a régiek.

Megyési Éva

STOWE, a legrégebbi és legszebb tájképi kert

Az Egyesült Királyság Buckingham grófságának szelíden hullámzó tája Oxford és Northampton közt félúton, Buckingham városka közelében rejti az európai kerttörténet egyik legjelentősebb és legismertebb kertjét. A Stowe birtok kertje az angol kertművészet egyik csúcsa, a tájképi kertek kezdete, mintapéldája és egyben legpompásabb kiteljesedése. Különlegességét fokozza, hogy az angol kertkultúra és építészet kimagasló óriásai közül többen is dolgoztak a létrehozásán.

A Palladio híd

A Görög völgy látképe

A kastély tekintélyes épülete

A kor divatjának megfelelően tele van kiváló, antik hatású építményekkel, épületekkel és azokon keresztül politikai, eszmei, filozófiai tartalmú utalásokkal. Fénykorában *Lord Cobham* volt a tulajdonosa, aki akkor az egyik leggazdagabb, legbefolyásosabb főúr volt a királyságban. Stowe a társadalmi, művészeti, politikai élet egyik legfontosabb színtere volt, királyok, királynők, a korabeli Anglia legjelentősebb személyiségei fordultak ott meg.

A *Temple* család juhtenyésztéssel és gyapjúkereskedéssel alapozta meg a szerencséjét és jólétét Oxford grófságban. *Sir Peter Temple* 1589-ben szerezte meg a Stowe birtokot, a család első lakhelyét, a mai kastély elődjét pedig *Sir Richard Temple*, a III. albáró építtette föl. Anglia legjelentősebb tájképi kertje azonban valójában több ütemben és több nemzedéken keresztül teljesedett ki. *Sir*

Peter Temple, II. albáró idejében a feljegyzések még egyszerű és szokványos, kora 17. századi kertről emlékeznek meg, amely magában foglalta középkori templomával együtt Stowe községet. A III. albáró, *Sir Richard* idejében egy sor új, fallal körbevett kert (walled garden) épült szőlő- és gyümölcsültetvényekkel. A számára készült új lakóépülethez már formális elrendezésű és szerkezetű partertertek, sétautak, hosszú fasorok is illeszkedtek. A központi sétaút egyenesen Buckingham távoli templomtornyát irányozta be.

Az 1690-es években Stowe-nak még szerény, inkább itáliai jellegű kora barokk stílusú kertje volt, de rövid idő múlva nagyszerű tájképi kertté vált. Mindez *Sir Richard IV. albáró*, a későbbi *Lord Cobham* (1675–1749) töretlen elhatározásának, tehetségének, anyagi erejének és társadalmi helyzetének volt köszönhető.

Az angol tájképi kert kialakulása szerencsés körülmények együttállásának is köszönhető. A reformáció korai győzelme miatt alig voltak barokk hagyományaik. A királyság tengerentúli hódításai révén gazdaságilag megerősödött, a társadalmi szerkezete teljesen átalakult, elindult a polgárosodás, amelyben a kert már nem csak a kiváltságosak előjoga volt. Az új eszmeáramlatok már másképp tekintettek a természetre, szabadon alakíthatóknak kezelték azt. A gyakorlatias angoloknak a tájképi kertek viszonylag olcsó fenntarthatósága is fontos volt. A formális, barokkos kertstílus legyőzése azonban Anglia és Franciaország vallási, politikai és társadalmi ellentétének, különbözőségének is köszönhető: a protestáns Anglia ebben is látványosan meg akarta különböztetni magát az ellenreformációban élharcos, katolikus Franciaországtól. Semmit, ami francia minta!

Lord Cobham, az első szabadkőművesek egyike, Stowe-ban maga köré gyűjtötte a mozgalommal szimpatizáló tehetséges fiatalokat. Politikai és filozófiai kérdések, történelmi és tudományos eszmék és főként a múltat a jövővel összekapcsoló kapcsolatok igen erősen meghatározták a szimbolikus üzenetekkel teli korai tájképi kertek – így Stowe – jelentésétartalmát is.

A kert történetének első, igen jelentős szakaszában (1716–1726) *Sir John Vanbrugh* építész és *Charles Bridgeman* kerttervezőt fogadta fel a régi kertek teljes áttervezésére és felújítására. *Bridgeman* forradalmi újításokat vezetett be: feltörte a formális, barokkos formákat, szabálytalan szerkezetet hozott létre, fontos hangsúlyt helyezett a környező tájjal való kapcsolatteremtésre. Az utóbbi érdekében mintegy 6,5 km hosszú, mély úna-aha-árokkaal vették körül a kert, hogy a

környező réteken legelésző juhok, marhák ne tudjanak bemenni, de a tájba futó látványt és a szabad kilátást ne akadályozzák kerítések vagy falak. (Az aha-árok egyik oldala függőleges kőfal, az állatok szabad mozgásának megakadályozására.)

A legszokatlanabb újdonság a merev, barokkos központi tengely keresztirányú tengellyel való ellensúlyozása volt. Fák ezreit ültették el nagy facsoportokat létrehozva, a fallal körbevett kertek nagy részét elbontották, megnagyobbították a parterterkertet, új tavakat ásattak, átfogó új sétautakat létesítettek. Újabb és újabb területekkel bővítették a kertet. Akkor készült el a kereszt-tengely végpontjában a Rotunda, a legkorábbi fennmaradt és sokat utánzó, ókori körtemplom mintájú építmény (monopterosz). Annak közelében létesítették a Pihenőligetet (Sleeping Wood), ben-

ne a Pihenőszalon (Sleeping Parlour) épületével. Kiásták a Nyolcszögű tavat (Octagon Lake) és mellette felépült a Keleti és Nyugati tóparti pavilon (Eastern and Western Lake Pavilions). A tengelyek kijelölésével akkor kezdett kialakulni a kert alapvető szerkezete, de még érezhető volt a részleteiben szabályos, egészében szabálytalan jelleg. A kerti épületek mellett *Vanbrugh* tervezte a kastélyépületet is, amely többszöri átépítés után nyerte el mai monumentális formáját. A hatalmas épület 279 méter hosszú, központi tengelyétől derékszögben nyílegyenes út vezet a közeli Buckinghamig.

Vanbrugh halála után *James Gibbs* (1682–1754) építész állt *Lord Cobham* szolgálatába, és folytatta *Bridgeman* munkát. Az ő nevéhez fűződik a Tizenegy holdas tó (Eleven Acre Lake) megvalósítása és a

Brit Kiválóságok temploma a Styx folyó partján

Lord Cobham emlékoszlopa

A Vénusz-templom előtt a Tizenegy holdas tó túloldalán a Rotunda látszik

A kastély tengelyében a Korinthusi diadalív vezet a tekintetet Buckingham felé

Matuzsátemkorú libanoni cédrus a kertben

Az Egyetértés és Győzelem temploma

Kertrészlet a Gótikus templommal

kert nyugati sarkában a két Boycott Pavilion megépítése (Boycott egy hajdani szomszédos falu neve.)

Az 1731–48-ig tartó korszak volt Stowe kertje kialakításának legmeghatározóbb időszaka. A briliáns tehetségű építész, festőművész, kerttervező *William Kent* (1685–1748) tökéletesítette a forradalmi ötletet, amely a kerteknek az angol vidéki tájra való vizuális kinyitását jelentette. Isten áldotta tehetség és sokoldalú alkotóművész volt, miközben mondják róla, úgy mutatott, mint egy félművelt, részeges yorkshire-i paraszt. Elsősorban építész volt, nem igazán kertész.

A kastélytól keletre fekvő sávban hosszú, összefüggő völgyet létesített, benne természetes hatású folyómederrel. A két oldalt a Kagylós híddal (Shell Bridge) kötötte össze. Az antik görögök túlvilágára utalva Elíziumi mezőknek (Elysian Fields)

nevezte el a területet, a folyócska pedig ennek megfelelően a Styx nevet kapta. A felső végébe a sűrűben megbúvó Grotto létesült, a két partra templomokat épített. Az egyik, az Ósi Erény (Temple of Ancient Virtue) kör alakú, a túlparton pedig a Brit Kiválóságok temploma (Temple of British Worthies). Az ókori római mintákat követő, félkör alakú emlékmű fülkéiben az „erkölcs bajnokainak” – uralkodók, tudósok, költők, írók, politikusok, üzlemberek – 11 mellszobra látható. Az Elíziumi mezőktől kissé távolabb létesítették a Barátság templomát (Temple of Friendship).

Kent a kert délnyugati oldalán húzódó Tizenegy holdas tó partjára is tervezett és épített híres épületeket. Az egyik a félköríves Vénusz-templom (Temple of Venus), amely Palladio villáiról vette mintáját, pompás falfestményei mára elpusztultak. Nem messze tőle a víztükörre néz a Remeteség (The Hermitage) szobra. A Vé-

nusz-templom tengelyében a tó túloldalán, egy nyiladékon át a dombon a Rotundára látni, amely a Medici Vénusz aranyozott szobormásolatát foglalja magába.

Kent tevékenysége idején, 1741-ben került Lord Cobham szolgálatába az angol kertépítészet másik gigásza, *Lancelot 'Capability' Brown* (1716–1783), és 10 évig nála is maradt. Igen radikális tájépítész volt, ha kellett, falvakat tüntetett el a cél érdekében. Ritka tehességgel találta meg a legjobb „adottságokat” a kertekben, erről kapta ragadványnevét. Stowe-ban a kert további természetes jellegű átalakítása volt a feladata. A Nyolcszögű tavat szabálytalanná alakította át. Kevésbé érdekelték a nyílt vagy litkos szimbólumok, az esztétikus látványt helyezte előtérbe. Az ő nevéhez fűződik a kert északi felén húzódó, szobrok kísérté hosszú, széles, 24 ha-os tisztás, a Görög völgy (Grecian Valley)

kialakítása. A völgy tengelyében áll az antik görög stílusú Egyetértés és Győzelem temploma (Temple of Concord and Victory). A hatalmas tisztás peremére Brown nagy szakmai újjítással nagyméretű, idős hársakat és szilvákat ültetett át a kert más részeiről. Nagy mennyiségben ültetett cédrusokat, bükköket, platánokat, vörösfenyőket és erdeifenyőket.

Brown Kent keze alatt, Stowe-ban tanulta meg a mesterségét, és vitte tovább elveit, sőt később leányát is feleségül vette. Eszküdjük a kert közepén ma is látható középkori Szent Mária-templomban (Saint Mary's Church) volt. A templom környékéről akkora már kiűrtették és eltüntették a hajdani Stowe falut, hisz nem illett a képbe. Későbbi életműve tette az angol kertművészet mindmáig legtermékenyebb és egyik legkimagaslóbb alakjává. Több mint 170 kertet tervezett, sokuk máig fennmaradt, a kerttörténet gyöngyszemei.

Gibbs tervezte a Gótikus templomot (Gothic Temple), amely egy háromszögletű hajójú, ötszögű tornyú épület, az egyetlen, amely nem a környékbeli sárgás mészkőből, hanem homokkőből épült. Szintén ő építette az egyik jellegzetes stowe-i épületet, a Palladio hidat (Palladian Bridge) és az ő műve a kellemes arányú, antik stílusú Királynő temploma (Queen's Temple) is.

Lord Cobham halála után az unokaöccse örökölte a birtokot. Az ő idejében épült többek közt a Dór és a Korinthusi diadalív (Doric és Corinthian Arch) és a Cook kapitány-emlékmű (Cook's Monument). A kastély főhomlokzata is elnyerte végső formáját.

A 18. század végére végleg kialakul Stowe ma is látható szerkezete és építményei. A 101 ha területű Stowe kert lenyűgöző, grandiózus, hihetetlen méretű, tele változatossággal, rafinált kerttervezési megol-

dásokkal, nagyszerű épületekkel, érdekes üzenetekkel. Mindenkinek ajánlom meglátogatását. Engem teljességgel elvarázsolt. Ne számítsunk a legtöbb brit kertben megszokott szinkavalkádra, virágágyásokra. Stowe-ot zöldből „festették meg” az alkotói, fák lombja, tisztások, rétek zöldje, tavak víztükre szolgál a számos építmény háttéréül. Az épületek három tematikus sétaút, az Erény útja, a Bűn útja és a Szabadság útja mentén járhatók be, érdemes követni őket. A részben látogatható kastély épületének berendezése tükrözi a Temple család és örököseik életét. A kert 1989-ben a Nemzeti Örökség (National Trust) kezelésébe került.

A híres silverstone-i Formula-1 pálya alig néhány km-re van a Stowe kerttől. Az autóversenyek szerelmeseinek tálán kínál ez a csodálatos látványosság.

Kósa Géza

BERGIANSKA

A svédek szeretik a kastélykerteket, nagy örömmel használják a közösségi, városi parkokat, a stockholmiak pedig leginkább a Bergianskáért rajonganak. A hivatalos nevén Bergius Botanic Garden a svéd főváros Brunnsviken negyedében található, a Balti-tenger csöndes öble keretezi.

Fűszernövénykert

KÉPEK FORRÁSA: BERGIUS BOTANIC GÁRDEN

Edvard Anderson-üvegház

Igyekeznek megőrizni a jövő számára a világ minden tájáról odatelepített egzotikus ritkaságokat és hétköznapi szépségeket csakúgy, mint a svédországi flóra jellegzetes növényeit. A hatalmas kert – amelynek óriási üvegház, archívum, könyvtár, üzlet, kávézó és étterem is része – egyszerre szórakoztat, tanít, megnyugtat és elbűvöl. Története a 18. századba nyúlik vissza, amikor kialakultak az első főúri kertek. Akkor Stockholmnak még igencsak külső része lehetett a hely. Ma a Királyi Svéd Tudományos Akadémia tulajdona, a közelében található a svéd természettudományi egyetem. A Bergianska jókora külső területe szabadon, belépődíj nélkül bejárható, csak az egzotikus növényritkaságokat bemutató óriási üvegházak látogatásáért kell fizetni.

A kert honlapján érdekes programokra szóló meghívókat is találunk, például felhívják a figyelmet a várható virágnyílásokra – tavasszal ugyanis elképesztő mennyiségű hagymás növény bontogatja csodás szirmait. Gyakran egész napos családi kiruccanásra invitálnak, vezetett túrákkal. A kertészekről bárki tanácsot kérhet, készségesen válaszolnak minden kérdésre. A külső területekre hirdetett programok ingyenesek. Az ünnepek mindig kiemelt szerepet kapnak, ilyen a *midsommar*, azaz a Szent Iván-éj, amely a svédek legnagyobb nyári mulatsága, akkor igazi, szabadteri virágpompában gyönyörködhetünk, de a karácsony is csodaszép. A patinás nagy épületek és üvegházak, mint a Régi üvegház, az Edvard Anderson-üvegház és a Viktória-ház belépődíj fejében látogathatók, de mindegyik kihagyhatatlan. A szőlő ugyanúgy ritkaság ott, mint a citrom, vagy a hibiszkusz, amelyek a svéd éghajlaton a szabadban nem élnek meg. A növényeket kontinensek és tájak szerint csoportosítják, egymás mellett élnek például az ausztrál, a dél-afrikai vagy a kaliforniai tájak jellegzetes képviselői. Mediterrán világot, japán és olasz kertet is láthatunk. *Bougainvillea*-erdők, embernyi magas kaktuszok, naranccsfák, tavirózsák és óriási liliomok kö-

A japán tó

A Viktória-ház, előtte a Viktória-tó

Az olasz terasz

Victoria amazonica

zött üldöghelhetünk, beszívva fűszeres illatukat.

A gyümölcsstől roskadozó fák körüli fűszer- és konyhakert szinte az összes zöldségfélélt felvonultatja, mindegyikből bemutat egy-egy ágyásnyit, amelyet a szülők előszeretettel mutogatnak gyermekeiknek. A Bergianska része a jókora, ligetes

őspark is, ahová – gondosan megtervezett színösszeállításban – elszórva ültetnek virágokat. A Balti-tenger a szárazföldre türemkedik, kis kikötőjükből hajóval is érkezhettek.

A hosszú skandináv télen is fogadnak látogatókat, rövidebb nyitvatartással. Olyankor az üvegházak a főszereplők. Télen

már tervezik a következő idény szabadterei virágkompozícióit, aminek valószínűleg része lesz a legendás svéd muskátlifajta, a világos korallszínű Mårbacka, az ott oly divatos kék lobélia társaságába ültetve.

Elek Lenke

PÁLMAHÁZ KARÁCSONY

– AZ ÉRZÉKEK KARÁCSONYA

November 5-én indult útjára a tavaly is nagy sikert aratott karácsonyi vásár a gödöllői Pálmaház Kertészet és Herbáriumában. Idén még magasabbra emelték a lécezt; az idei adventi rendezvénysorozat az érzékek karácsonya, ahol nemcsak a színek és formák kapnak helyet, hanem egyedülálló módon az illatok és ízek is megjelennek a dekorációs ötletek és a színes programok között.

A Pálmaház főhajójába belépve Sisi karácsonyfája elevenedik meg. A feldíszített fenyőfa a korabeli idők hangulatát idézi. A Herbáriumában a különböző stílusban és színekben feldíszített fenyőfák uralkodnak a teret. Az illatok is „szóhoz” jutnak, mert vannak olyan karácsonyfák, amelyeken tea, kávé és fűszerkeverékek bújnak meg a színes gömbök között.

Egészen karácsonyig színes programokkal várja az érdeklődőket a Pálmaház. Az adventi várakozáshoz kapcsolódó illattörténeti érdekességekről tart előadást november 20-án Lipovszky Csenge, a Scent Poetry illatesztéjtája. Hasznos tanácsaival a karácsonyi hangulatot még meghittebbé tehetjük, ha kihasználjuk az illatokban rejlő lehetőségeket.

Advent első vasárnapjának hetében veszi kezdetét a tavaly is nagy sikert aratott koszorúkészítés. Mindenki a saját ízlésének megfelelő adventi koszorút készítheti el a rendelkezésre álló alapanyagokból, hogy biztos a legszebb koszorúval díszíthesse otthonát.

A gyerekekről sem feledkeznek meg a Pálmaház, ezért december 4-én ellátogat hozzájuk a Mikulás. A színes, egész napos gyerekprogramok között a pónisimogatás ígérkezik a legérdekesebbnek, de karácsonyi dalok is felcsendülnek a délután során.

A Gödöllői Királyi Kastélyban november 17-18-án rendezik meg az Adventi Kastélynapokat. A gyermekeket tárlatvezetéssel és kézműves-foglalkozással, a felnőtteket pedig karácsonyi koncertekkel és operaelőadásokkal várja a kastély. A november 17-i programok után érdemes lesz átsétálni a Pálmaházba, mert aznap hosszabított nyitvatartással este 9 óráig várják az érdeklődőket. A fényfüzérekkel díszített műemléki épület csodálatos látványt nyújt éjszakai megvilágításban.

A Pálmaház karácsonyi dekorációs kellékei mellett a Herbárium kézműves termékei (teák, kávék, fűszerek, natúrkozmetikumok) december 2-től hétféig a Bálna Teraszon, december 9-től pedig minden nap a gödöllői főtéren, a karácsonyi vásáron lesznek elérhetők.

A tavalyi évhez hasonlóan idén is a Pálmaház készíti Gödöllő város két méter átmérőjű adventi koszorúját, amit bárki megtekinthet majd a város főtéren.

2100 Gödöllő,
Martinovics Ignác u. 2/a.
Nyitvatartás: H–Szo: 8–18, V: 9–18
www.palmahazherbarium.hu
info@palmahazherbarium.hu
Tel.: (+36)-(20)-415-0063

Illatos, modern RÓZSÁK

Szépsége mellett különleges illata teszi az egyik legkedveltebb növényvé a rózsát. Fajtái közül általában a szirmok színe, illata és a virágzás ideje, gyakorisága alapján választunk. A rózsakatalógusokban az egyes fajták illatának adatait, így segítik a forgalmazók a vevőket a választásban.

Az illatok és a színek szerepe a növény életében eredetileg a megporzás, az utódok létrehozásának segítése, így a növényfaj túlélése volt, így próbálja a megporzást segítő rovarokat magához vonzani. A rózsában több mint négyszáz illatanyag van. A rózsairat a szirmok fonákának mirigyében képződő illóolajok bonyolult keverékéből áll össze. A nap és a meleg segíti a kialakulásukat, napsütésben ezért sokkal erőteljesebb a rózsairat, mint felhős időben. Kora délelőtt és késő délután

is érdemes még a rózsabokrok közelében tartózkodni, akkor is erősebb az illatuk, mint máskor.

A rózsairat illóolajai közül az egyik leggyakoribb, a rhodinol az úgynevezett régi rózsák – például a százlevelű rózsák (*Rosa x centifolia*) vagy a fehér rózsák (*Rosa x alba*) – illatáért felelős. A geraniol a muskátliliyek jellegzetes illatát adja, az eugenoltól származik a szegfűszeg fűszeressége, a nerolt pedig a lilliomfa

(*Magnolia*) virágának illatában ismerhetjük föl. A zöld, fűszerű illatot pedig, amit a csésze- és a lomblevelek sebzésekor érezhetünk, a lipidszármazékoknak köszönhetjük (*Boronkai, 2016*).

Herzogin Christiana

Rosengräfin Marie Henriette

Sebastian Kneipp

Szent Erzsébet

Giardina

Crocus Rose

Constanze Mozart

Arabia

Illatos, modern rózsák

Fajtanév (bejegyzés éve, nemesítő)	Típus	Szín	Magasság (cm)	Illat (0-5)	Levélbetegségekkel szembeli ellen- állóképeség (0-5)	A virág tömöttsége (1-3)	Virág- átmérő (cm)
Constanze Mozart (2012, W. Kordes' Söhne)	ágyás	krémrózsa	80	5	4	tömvetelt	8
Gartenprinzessin Marie-José (1916, W. Kordes' Söhne)	ágyás	sötétrózsaszín	80	5	4	tömvetelt	6
Gartenräume (2005, Tantau)	ágyás	rózsaszín	70	5	3	tömvetelt	9
Herzogin Christiana (2013, W. Kordes' Söhne)	ágyás	halvány rózsaszín	70	4	5	tömvetelt	5
Rosengräfin Marie Henriette (2013, W. Kordes' Söhne)	ágyás	rózsaszín	70	4	5	tömvetelt	8
Michelangelo (1997, Meilland)	ágyás	sárga	60	4	3	3	8
Gräfin Diana (2012, W. Kordes' Söhne)	teahibrid/ csokros	lilásibolya	100	5	5	3	8
Schloss Ippenburg (1996, Meilland)	teahibrid/ csokros	halványrózsa	130	5	5	3	12
Acapella (1994, Tantau)	teahibrid	meggypiros	100	5	5	3	9
Schöne Maid (2014, Tantau)	teahibrid/ csokros	halványrózsa	90	5	4	tömvetelt	12
Double Delight (1977, Swim)	teahibrid	krém, piros széllal	70	5	4	3	8
Broceliande (2000, Adam)	teahibrid/ csokros	piros-sárga csíkos	150	5	4	3	11
Augusta Luise (1999, Tantau)	teahibrid/ csokros	rózsa- és barackszín	100	5	4	tömvetelt	11
Andre le Notre (2001, Meilland)	teahibrid	világos rózsaszín	110	5	4	3	12
Lady Like (1989, Tantau)	teahibrid	élénk rózsaszín	150	5	4	3	12
Elbflorenz (2006, Meilland)	teahibrid/ csokros	fuksziarózsaszín	110	4	5	3	10
Emilia Maria (2007, Delbard)	bokor	lilásrózsa	140	5	5	3	8
Claire Austin (2007, Austin)	bokor	krémfehér, rózsaszín középpel	150	5	4	tömvetelt	10
Prinzess Alexandra of Kent (2007, Austin)	bokor	erős rózsaszín	120	5	4	tömvetelt	12
Gertrude Jekyll (1988, Austin)	bokor	élénk rózsaszín	120	5	4	tömvetelt	11
Wollerton Old Hall (2011, Austin)	bokor	vajsárga	170	5	4	tömvetelt	8
Herkules (2007, W. Kordes' Söhne)	bokor	lilás halvány rózsaszín	120	5	4	tömvetelt	9
Soul (2014, Tantau)	bokor	lilásvörös	120	4	5	tömvetelt	10
Sebastian Kneipp (1997, Kordes)	bokor	rózsaszín, krémfehér	140	4	4	tömvetelt	11
Szent Erzsébet (1988, Márk)	bokor	rózsaszín	200	4	4	3	10
Colette (1993, Meilland)	bokor	sárgás narancsbarna	200	4	4	tömvetelt	8
Arabia (2010, Tantau)	bokor	rézvörösből kajsziba hajló	150	4	5	2	8
Candy Cover (1992, Poulsen)	talajtakaró	piros-fehér csíkos	70	4	4	2	4
Laguna (2004, W. Kordes' Söhne)	futó	sötétrózsaszín	250	5	5	tömvetelt	10
Golden Gate (2005, W. Kordes' Söhne)	futó	aransárga	300	4	5	2	9
Sabrina (2012, Meilland)	futó	krémfehér, rózsaszín középpel	250	4	5	tömvetelt	8
Compassion (1974, Harkness)	futó	lazacrózsa	250	4	5	3	8
Lola (2013, Tantau)	futó	meggypiros	200	4	5	2	5
Giardina (2008, Tantau)	futó	rózsa	300	4	4	tömvetelt	9
Red Flame (2001, Adam)	futó	bársonypiros	200	4	3	3	11
Rambling Rector (1912)	kúszó (egyszer nyíló)	fehér	500	4	5	2	4
Guirlande d'Amour (1993, Lens)	kúszó	fehér	300	4	4	3	4
Bobbie James (1961, Sunningdale)	kúszó (egyszer nyíló)	krémfehér	1000	4	4	1	4
Sun Hit (1994, Poulsen)	mini	sárga	50	4	3	2	6
Heidi Klum (2006, Tantau)	mini	lilásrózsaszín	50	4	3	3	7

Laguna futórózsa

Prinzess Alexandra of Kent

Gräfin Diana

Candy Cover

A Magyar Rózsatársasággal együttműködve indítottuk el a rózsákról szóló sorozatunkat, melynek most a tizedik részét adjuk közre. Az önszerveződő civil társaság hat éve tevékenykedik aktívan. Kezdő és gyakorló rózsabarátokat fogad tagjainak sorába, az igényesebb nemzeti kertkultúra fejlődését igyekszik ösztönözni. magyarrozsatársasag.blogspot.com

A rózsanevelítők a vásárlói igényeknek megfelelően ma az illatuk mellett a fajták betegségekkel szembeni ellenállóságára is figyelnek. A régi illatos fajták fogékonnyabbak a lisztharmatra és a csillagrozsdára, ezért megfelelő növényvédelem nélkül nehezen őrizhetjük meg az egészségüket. Táblázatunkban modern, illatos rózsafajtákat látunk, amelyek már megfelelnek a mai követelményeknek: illatosak és megfelelő gondozás, tápanyagellátás esetén kevés permetezéssel nevelhetők.

Aki kedveli a rózsákat, az biztosan tapasztalta már, hogy az erősen illatos fajták rövidebb idő alatt elnyílnak, mint nem illatos társaik. Ennek az az oka, hogy a virágzás során termelődő etilén érés gyorsító, tehát az elvirágzást is serkenti. A rózsaillat erős-

sége befolyásolja az etilénképződést, így a vázartartósságot. Minél illatosabb a rózsa, annál gyorsabban nyílik el. Ma már igyekeznek olyan illatanyagú fajtákat nemesíteni, amelyek aromaanyaga nem segíti az etilénképződést. Így kerültek például a rózsák illatanyagai közé a korábban kevésbé ismert ánizs-, citrom-, alma-, málna-, körte- és szegfűszegillatok.

A nagy nemesítőcégek honlapjain, vagy katalógusaiban a fajták leírása mellett olvashatunk az illatuk jellegzetes összetevőiről is. A nemesítési munkának köszönhetően szinte minden rózsatípusban találunk a betegségeknek ellenálló, illatos fajtákat.

Megyesi Éva

A LEGSZEBB KONYHAKERTEK

Kiosztották „A legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei verseny országos díjait. A program az elmúlt öt évben széles, határainkon átívelő mozgalommá nőtte ki magát. A Kovács Szilvia ötletgazda, Karcag város alpolgármestere kezdeményezésével létrejött, Karcagról indult programhoz az idén mind a 19 megyénkből jelentkeztek, összesen 318 településről, 2082-en neveztek kertjeikkel.

Az öt évvel ezelőtt még csupán egyetlen várost érintő verseny mára országossá szélesedett, sőt a 26 határon túli település részvételének köszönhetően nemzetközivé vált.

Fiatalok és idősök egyaránt részt vesznek a programban, ennek jegyében az ideit a „Többgenerációs kert évének” hirdette ki a programigazgató. A 2016-os megmérettetésre nevezett kertek több mint harmada többgenerációs: kettő, vagy sokszor három nemzedék műveli őket. A legfiatalabb kettő, a legidősebb kertművelő 96 éves.

Az országos díjra 87 település 216 kertjét neveztek a helyi koordinátorok, balkon kategóriában 10-et, az 50 négyzetméter

2

3

4 5

6

1 Országos díjat kapott a verseny legifjabb önálló nevezője, a Karcagon élő és kertészkedő nyolcéves Monori Vivien, aki kisöccsével együtt műveli a kertjét, szülei kizárólag az ásásban segíthetnek. A vegyszermentes kiskertéről csodálatos naplót ír

2 Harmadik alkalommal kapott országos elismerést, így örökös díjban részesült Ferencziné Székely Erika Karcagról. Ötletesen elrendezett picit balkonján biomódszerekkel, lépcsőzetes elrendezéssel, lugassal igazi édenkertet hozott létre

3 Az 50 négyzetméter alatti mini kertek között az országos díj megerősítő díját vehette át Uzsoki János Mezőtúrról, aki kis kertjében 36-féle növényt termel

4 Bányainé Pajor Gabriella, a normál kert kategória egyik országos díjasa geometriai pontossággal alakította ki vegyszermentesen fenntartott kertjét Nagykovácsiban

5 A zártkerti gyümölcsös kategóriában az országos díj megerősítő díját vehette át Faragó Radmila és családja, a vajdasági Temerinből. Szakszerűen gondozott gyümölcsösükben a bő termést dezmáló sok éhes madár távoltartására több módszert is kipróbáltak

6 Negyedik alkalommal kapott országos elismerést, így életműdíjban részesült Hamar Gyula és felesége, Lajtos Mária Karcagról. Kertjükéről lapunk előző számában részletesen írtunk. Képünkön Hamar Gyuláné Lajtos Mária láthatjuk a díjátadón Kovács Szilvia (balról) programigazgató és Szakáli István Loránd, a Földművelésügyi Minisztérium agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős helyettes államtitkára társaságában (jobbról)

168-FÉLE NÖVÉNY

Negyedszer kapott országos elismerést, így életműdíjban részesült Kiss Árpád és Kiss Árpádné Harsányi Ibolya Gyöngyi Tyukodról. 600 négyszögöles kertjükben összesen 168-féle ehető növényt tartanak, közülük 25-féle gyümölcsöt, berkenyét, áfonyát, goji bogyót, homoktövis, fanyarkát, fekete szedret, szelídgesztenyét, gránátalmát, naspolyát, fűgét, hogy csak a különlegessége-

Negyedszer is országos elismerésben részesült ez a tyukodi kert

ket említsük. Hatvanféle fűszer- és gyógynövény is él a kertjükben, sok esetben nem a többi növénytől elkülönítve, hanem zöldségekkel, dísznövényekkel vegyesen ültetve, a kártevőket és a kórokozókat riasztó növénytársításokban. A fűszernövényekből nemcsak a konyhaasztalra, hanem a természetes növényi permetlevelekbe is kerül, jótékony hatásukat az évről évre leszüretelt bőséges, egészséges termés bizonyítja. Nincs több évtizedes tapasztalatuk, mindössze hat éve kezdtek el kertészkedni.

Kiss Árpád és Kiss Árpádné Harsányi Ibolya Gyöngyi a díjátadón, Kovács Szilvia (balról) és Szakáli István Loránd (jobbról) társaságában

A HIDEG ÉVSZAK VARÁZSLÓI

A téle váltó évszak hűvös-hideg napjaiba néhány jól megválasztott növény varázsol testet-lelket melengető hangulatot. Az ágakon maradó színes bogyós termések, az örökzöld lomblevelek, a fák fehér kérgei, a cserjék lomb nélküli bordó és sárga vesszői és az elsőként nyíló bokrok virágai a „varázslók”. A természet biztató üzenete ez.

TAPASZTALATOK

A 2014-ben meghirdetett Madárbarát Kert program jóvoltából szinte minden kertben gondoskodnak a madarokról etető, itató, esetleg odú kihelyezésével. Mindenki igyekszik biomódszerekkel dolgozni, komposztálnak, sokan saját vetőmagot használnak, és eső- vagy kútvízzel öntöznek. A bírálók nagyon sok egyedi megoldást láttak, számolt be a tapasztalatokról Kovács Szilvia. Nagy eredmény, hogy a Földművelésügyi Minisztérium által fenntartott mezőgazdasági iskolák külön versenyben vesznek részt, a „Ments meg egy kertet” program keretében olyan kerteket vesznek gondozásba, amiket tulajdonosaik már nem tudnak megművelni.

7 Nagy Károly teljesen vegyszermentesen, baktérium-készítmények és szexferomoncsapdák segítségével gondozza gyümölcsösét unokáival együtt Pustaszabolcson

8 Fülöp Tibor zártkerti vegyes kategóriában országos díjat nyert. Kismarjai kertjében minden zöldséget és gyümölcsöt megtermel

9 Az országos díj örökös díját vehette át Mayer Erika Szegedről. A biológiai védekezésben az indiai futókacsát is segítségül hívja, a kert tisztán tartásában az is segít

10 A „Legtapasztaltabb kertművelő” különdíját vehette át a 96. életévét betöltő Pinczel Jánosné. Fülöpházán, egyedül műveli 600 m²-es kertjét, természetes leveket használva vegyszermentesen megtermel mindent, ami a saját ellátásához szükséges

11 A halimbai Dr. Szalai Miklós Gyógynövény Tankert és Oktatóközpont közösségi kert kategóriában nyert országos díjat. Bemutató tankertjükben biomódszerekkel megművelt közösségi fűszerkertet hoztak létre (lapunk előző számában részletesen beszámoltunk róluk)

12 A karcagi KKTE Szociális Szolgáltató Központ Értelmi Fogyatékosok Napközi Otthonának nagyon jól átgondolt, nagy szeretettel gondozott kertjét 25 fiatal műveli

alatti mini kertek közül 23-at, az 50 négyzetméter fölötti normál kert kategóriában 78-at. Zártkert 1 (zöldséges) kategóriában 13, Zártkert 2 (gyümölcsös) kategóriában 16, a Zártkert 3 (zöldség és gyümölcs együtt) vegyes kategóriában 47, illetve Községi kategóriában 29 indult, közülük 37 település 62 kertművelője kapott elismerést az idén.

Az országos díj Györffy Sándor karcagi szobrászművész, Magyarország érdemes művésze bronz kisplasztikája, a második évi sikeres szereplésért járó megerősítő díj márványtábla, a harmadik évben adható örökös díj pedig az országos díj 24 karátos arannyal bevont változata. A tavaly örökös díjban részesült pályázók életműdíjat kaptak. Idén 39 országos díjat, 13 megerősítő díjat, 7 örökös díjat és 2 életműdíjat osztottak ki.

Képeinken az egyes versenykategóriák díjazott kertjei közül mutatunk be néhányat.

Algeier Wendy

TÉLI CSERJÉK

A magyal (*Ilex aquifolium*) lomblevelű örökzöld cserje. Csoportba ültetett példányai bőrszerű, fénylő zöld levelekkel és piros termésekkel díszesek télen. Bogyós hajtásait felhasználhatjuk a karácsonyi díszekhez. Termései az ágon maradnak,

csak erős fagyos időszakot követően hullanak le, akkor a madarak táplálékául szolgálnak.

A tűztövis narancsszínű változatának (*Pyracantha 'Orange Glow'*) ágrendszerét sűrűn beborítják a narancsszínű bogyók, eltakarva a növény apró leveleit. Ősszel érő bogyóit a télbe nyúlva hosszan meg-

tartja. A termések napos fekvésben színeződnek a legszebben.

A kikeleti bangita (*Viburnum x bodnantense 'Dawn'*) már decembertől bontogatja kora tavaszig nyíló virágait. A kinyílvá halvány-, bimbósan sötétrózsaszínű virágok bugákban fejlődnek, erős illatúak. Jól látható helyre, teraszajtó, ablak közelébe érdemes ültetni.

MÉG MINDIG GEREPLYÉZÜNK

Az ágakról lassan leváló lomb még mindig ad munkát a kertben. Hála a csapadékos nyárnak, a növények dús lombot neveltek. Ez a kinti hőmérséklettől függően sokáig fenn maradhat a fákon, cserjéken, több gyümölcsfa is csak későn hullatja le a levelét. Az összegyűjtött lomb a téli földkészítésben takaróanyagként használható, vagy a komposztot gyarapíthatjuk vele.

Ha korábban kártevőket vagy betegségeket láttunk a leveleken, akkor különítsük el őket, nehogy az első kora tavaszi eső széthordja a kórokozók spóráit. A dió és a tölgy levelét lassabb bomlása és magas csersavtartalma miatt külön lombba gyűjtjük. Hogy a cserjében vagy dézsában tartott télálló növények gyökerei a tél folyamán ne fagyjanak át és ne károsodjanak, helyezzük őket cserepestől egy lombbal megtöltött nagyobb edénybe.

AZ UTOLSÓ SIMÍTÁSOK

Ha jól beosztottuk az időnket és a munkák zömét a melegebb őszi napokon már elvégeztük, akkor könnyebb a dolgunk. Csak az utolsó simítások hiányoznak, hogy a kertet és élővilágát fölkészítsük a télre. Az örökzöldeket a fagyok beálltáig öntözzük, mert a lombjuk folyamatosan párologtat. Az ősszel ültetett cserjék még télen is finom hajszálygököket fejlesztenek, hogy tavasszal minél erőteljesebben kihajtsanak. Az alapos beöntözés segít, hogy a fagyok előtt alkalmazkodjanak új környezetükhöz. A dézsában tartott örökzöldek cserépalátéit fordítsuk meg, nehogy a fölgyülemző víz gyökérvárosodást okozzon. Az őszi növény-összeültetések

ben az elnyíltakat cseréljük le áttelelőkre (csarab, ezüstlevél, évelő ősziróza, porc-cserje). A növényeket ilyenkor már hagyjuk a cserepükben, azzal együtt rendezgessük el őket ízlésesen kosárba, fagyálló cserépbe, divatos fémkaspóba, a huzamos alacsony hőmérséklet már nem elegendő a begyökeresedésükhöz. A nagyobb cserépbe átültetett télálló petrezselymet húzzuk közel a teraszajtóhoz. Így amikor szükségünk van a friss vitaminforrásra, nem kell messzire mennünk érte.

A MADARAKÉRT

Fagymentes időszakban még folytathatjuk az ásást. Azzal nemcsak a talaj szerkezetét javítjuk, de a kártevők ellen is védekezhetünk. A madarak legnagyobb öröme, hiszen a talajjal kifordítjuk a felszínre a telelőre vonult kártevőket. A madarak sokáig találnak táplálékot a környezetükben, ám nem árt, ha figyelünk rájuk. Állítsunk föl madáretetőt vagy akasszunk ki nekik fagygyógygolyót. Ha hozzászoktattuk őket az etetéshez, akkor folyamatosan szórjunk ki nekik eleséget. Az apró madarak a nagy hidegben el is pusztulhatnak, ha nem találnak táplálékot a megszokott helyen.

FOLYAMATOSAN VESSÜK

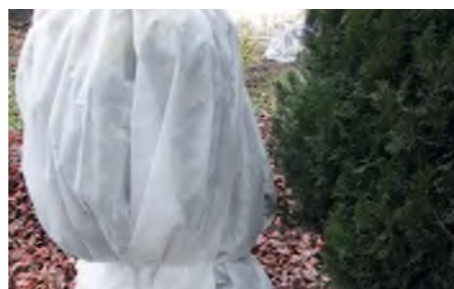
Az egynyári, évelő és zöldségnövényekről szedett termésekből most jut időnk kitisztítani a magokat a jövő évi vetéshez. Földcímkezett tasakokban tegyük száraz, hű-

vös helyre őket. A fűszernövények magjait folyamatosan vessük kisebb edényekbe vagy papírcserepekbe, és állítsuk a cserepeket világos fekvésű, napos ablakba. A nedves talajra vetett magokat néhány napra takarjuk be frissentartó fóliával, majd amikor meglátjuk a magból kibújó csíranövényt, akkor fokozatosan távolítsuk el a takarást. Keveset öntözzük, napos helyen neveljük, és ha megnőttek a hajtások, akkor vágjuk le őket. Ízesítésként krémlervesre, vajjas kenyérré szórhatjuk.

FÁTYOLFÓLIÁVAL

Több kiültetett növény (pl. a mexikói nancsvirág) télen védelemre szorul. A fagyok beköszöntével a föld fölötti részeikben megáll vagy lassul a nedvkeringés, a gyökerek vízfelvétele is megszűnik. A pehelykönnyű fehér fátyolfóliával betakart növény környezetében némiképp megszelídül a hőmérséklet. A szálás szerkezetű anyag átengedi a fényt, a levegőt és a csapadékot, így kedvező mikroklimát teremt, miközben véd a

fagy, a hó, az ónos eső és a szárító szél ellen. A műanyagfóliás takarást kerüljük, a levegőtlenesség és a páralecsapódás károsítja a hajtásokat, és erősíti az éjszakai lehűlést.

DÍSZ AZ ABLAKPÁRKÁNYON

Az ablakpárkányra helyezett balkonládát díszítsük néhány csomóba rendezett csipkebogyó-, vagy fenyőággal, vadnarancssal. Jólesik kinézni az ilyen ablakon a sötétebb, komorabb napokon is.

TÉLI BÚVÓHELY

A katicabogarak is keresik a téli búvóhelyüket, melegebb fekvésű, szárazabb helyekre, kéreg- és sziklarepedésekbe húzódnak. Kora tavaszig védelmet találnak a farakások és egyéb növényi részek alatt. Magunk is „építhetünk” búvóhelyeket számunkra a következő nyáron.

Kérdések és válaszok

Hogyan teleltessük a mediterrán növényeket?

Az általános fölmelegedéssel eljöhethet az az idő, amikor a mediterrán termőhelyről származó, dézsás virágzó növényeinket nem kell védenünk a téli fagyoktól, ám ez jelenleg még nem így van. Az átteleltetés helyét a növények hidegtűrési tulajdonságai határozzák meg. Az 5-10 C-fokos világos, szellős hely általában megfelelő. Jó a sötét hely is, ha a hőmérséklet nem túl magas. A téli nyugalmi állapotban a növények anyagcseréje, ezáltal a növekedésük is lelassul, ezért alacsony hőmérsékleten csak mérsékelten öntözzük őket.

A leggyakrabban leandert, murvafürtöt (*Bougainvillea*), tölcsérjázmint (*Mandevilla*) szerelemvirágot (*Agapanthus*) és egyéb törzsese növényeket, például sétatányrószt (*Lantana*) próbálunk meg átteleltetni, több-kevesebb sikerrel.

A leandert 5-10 C-fokos helyiségben teleltessük. Sokan leviszik a pincébe, mások világos lépcsőházba állítják. A hűvös garázs is megfelelő, de ha gyakran nyitogatják az ajtaját, akkor érdemes a növényt felül nyitott fóliatömlőbe húzni. Havonta egyszer mérsékelt öntözést kíván. Figyeljük, hogy nem jelentek-e meg rajta pajzsotetek. Csak tavasszal vágjuk vissza és szaporítsuk a növényeket.

A murvafürt a téli nyugalmi időszaka alatt 7-10 C-fokot igényel. Világos helyen teleltessük, és csak nagyon mérsékelten öntözzük. Szűk teleltetőhelyen levághatjuk a kiálló ágait, ám a jobb bokrosodás érdekében az előző évi oldalhajtásokat elegendő tavasszal visszacsípni. A tölcsérjázmint még jóval a fagyok beköszönte előtt vigyük 8-12 C-fokos, világos, hűvös helyre. Ezzel egy időben erősen visszakurtíthatjuk a hajtásokat. Fokozatosan lehullatja megmaradt leveleit, emiatt is keveset kell öntöznünk. Előfordulhat, hogy erőfeszítéseink ellenére nem hajt ki tavasszal. A sétatányrósza télen a világos, 6-12 C-fokos helyet kedveli. Ágait harmadukra kurtítsuk vissza, de ha sötét helyen telel, akkor erősebben, akár a tövükig. A földje maradjon szinte teljesen száraz, csak annyi vizet kapjon, hogy a gyökere ne száradjon ki. A szerelemvirágot is vigyük fagymentes, 3-6 C-fokos helyre. A kereskedelembe kapható változata fényigényes, mert lándzsás leveleit télen sem vesztí el, viszont kevés vízzel beéri.

Miért bújtak elő már ősszel a frissen ültetett hagymások hajtásai?

Enyhe őszön előfordulhat, hogy megindul a hagymás növények hajtásképződése. Sokan aggódva tekintenek ilyenkor a felszínre tört üde, zöld levelekre, és fölmerül a kérdés, vajon a korai kihajtás nem megy-e a virágzás rovására? Ha a hagymák ültetésekor betartottuk az előírt ültetési mélységet, nem kell félni a tavaszi nyílás elmaradásától. A fagyos idő beköszöntével a korán kibújó levelek csúcsa megszáradhat, elsárgulhat, ám ennek nincs hatása a hagyma belsejében zajló

SZOBANÖVÉNY-ISMERTETŐ A KURKUMA

A jobbára fűszerként ismert kurkuma (*Curcuma longa*) nemzetségéről kevesen tudják, hogy néhány faja színes virágú szobanövény. A gyömbérfélék családjába tartoznak, rendkívül szépek és hosszú életűek. Hazájuk Dél-Ázsia, ahol az egyméteres magasságot is elérhetik. Merev virágszárak keskeny, lándzsa alakú levelek közül tör magasra. A kurkuma virága egzotikus szépségű, felső murvalevelei rózsaszínűek vagy fehérek, végeiken eltérő árnyalatú bemosódással. Világos, de a tűző naptól védett helyet igényel. A közegét tartsuk mindig nedvesen. Virágzása akár 3-4 hétig is eltarthat. Ősszel nyugalomba vonul, a levelei leszáradnak, és akkor a 15 C-fokos hőmérséklettel is megelégszünk, öntözni nem kell. Tavasszi átülte-

tésekor töosztással szaporítható. Az új hajtások megjelenése után kezdjük el öntözni. Nyáron folyamatos vízellátás mellett a szabadban is tarthatjuk.

folyamatokra, a virágkezdemények kialakulására. Tartóssá váló enyhe idő esetén érdemes a hagymás növények ágyásaira mulcsot szórni, ez segít, hogy a talaj jobban megőrizze a nedvességét, és mérsékli a hőingadozást.

Merényi Alexandra összeállítása

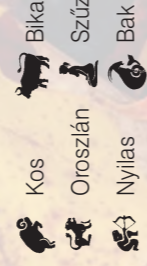
Hold- naptar

2016. november –
2017. január

NOVEMBER	Erzsébet, Zsóka Jolán, Edmond Olivér	Virág, Leonard Virgil Stefánia, Trisztán	Erzsébet, Zsóka Jolán, Edmond Olivér
19. Szombat 20. Vasárnap 21. Hétfő	Cecília Kelemen, Klementina	Virág, Leonard Virgil Stefánia, Trisztán	Virág, Leonard Virgil Stefánia, Trisztán
22. Kedd 23. Szerda	Emma, Flóra, Virág Katalin, Katinka	Taksony, Brenda András, Andor	Emma, Flóra, Virág Katalin, Katinka
24. Csütörtök 25. Péntek	Elza, Oszkár	Elza, Oszkár	Elza, Oszkár
26. Szombat 27. Vasárnap 28. Hétfő	Melinda, Vivien Olívia, Ferenc, Xavér	Melinda, Vivien Olívia, Ferenc, Xavér	Melinda, Vivien Olívia, Ferenc, Xavér
29. Kedd 30. Szerda	Borbála, Barbara Vilma, Csaba	Borbála, Barbara Vilma, Csaba	Borbála, Barbara Vilma, Csaba
1. Csütörtök	Miklós, Döníz Ambrus, Anyos Mária, Emőke	Miklós, Döníz Ambrus, Anyos Mária, Emőke	Miklós, Döníz Ambrus, Anyos Mária, Emőke
2. Péntek 3. Szombat	Natalia, Györgyi Judit, Loretta	Natalia, Györgyi Judit, Loretta	Natalia, Györgyi Judit, Loretta
4. Vasárnap 5. Hétfő	Dániel, Árpád Gabriella, Bulcsú	Dániel, Árpád Gabriella, Bulcsú	Dániel, Árpád Gabriella, Bulcsú
6. Kedd 7. Szerda 8. Csütörtök	Ottília, Luca, Lúcia Szilárd, Szilárd	Ottília, Luca, Lúcia Szilárd, Szilárd	Ottília, Luca, Lúcia Szilárd, Szilárd
9. Péntek 10. Szombat	Valér, Dezső Etelka, Aletta	Valér, Dezső Etelka, Aletta	Valér, Dezső Etelka, Aletta
11. Vasárnap 12. Hétfő	Lázár, Olimpia Augustza	Lázár, Olimpia Augustza	Lázár, Olimpia Augustza
13. Kedd 14. Szerda	Viola, Violetta, Orbán Teofil, Krisztián	Viola, Violetta, Orbán Teofil, Krisztián	Viola, Violetta, Orbán Teofil, Krisztián
15. Csütörtök 16. Péntek	Tamás Zénó, Anikó	Tamás Zénó, Anikó	Tamás Zénó, Anikó
17. Szombat 18. Vasárnap	Viktória, Niké Ádám, Éva Karácsony, Eugénia	Viktória, Niké Ádám, Éva Karácsony, Eugénia	Viktória, Niké Ádám, Éva Karácsony, Eugénia
19. Hétfő 20. Kedd	Karácsony, István János Kamilla, Apor	Karácsony, István János Kamilla, Apor	Karácsony, István János Kamilla, Apor
21. Szerda 22. Csütörtök	Tamás, Tamara Dávid, Zoárd, Zalán	Tamás, Tamara Dávid, Zoárd, Zalán	Tamás, Tamara Dávid, Zoárd, Zalán
23. Péntek 24. Szombat 25. Vasárnap	Szilveszter, Melánia, Darinka	Szilveszter, Melánia, Darinka	Szilveszter, Melánia, Darinka
26. Hétfő 27. Kedd 28. Szerda	Újév, Fruzsina Ábel, Ákos	Újév, Fruzsina Ábel, Ákos	Újév, Fruzsina Ábel, Ákos
29. Csütörtök 30. Péntek	Genovéva, Benjámin Títusz, Leona	Genovéva, Benjámin Títusz, Leona	Genovéva, Benjámin Títusz, Leona
31. Szombat	Simon, Eduárd Boldizsár, Gáspár	Simon, Eduárd Boldizsár, Gáspár	Simon, Eduárd Boldizsár, Gáspár
JANUÁR 1. Vasárnap 2. Hétfő	Attila, Ramóna Keve, Gyöngyvér	Attila, Ramóna Keve, Gyöngyvér	Attila, Ramóna Keve, Gyöngyvér
3. Kedd 4. Szerda	Marcell, Juliánusz Melánia	Marcell, Juliánusz Melánia	Marcell, Juliánusz Melánia
5. Csütörtök 6. Péntek	Ágota, Agáta Ernő, Tajána	Ágota, Agáta Ernő, Tajána	Ágota, Agáta Ernő, Tajána
7. Szombat 8. Vasárnap	Csongor, Veronika, Vera Bódog	Csongor, Veronika, Vera Bódog	Csongor, Veronika, Vera Bódog
9. Hétfő 10. Kedd	Lóránt, Loránd Fanni, Gusztáv Antal, Antónia	Lóránt, Loránd Fanni, Gusztáv Antal, Antónia	Lóránt, Loránd Fanni, Gusztáv Antal, Antónia
11. Szerda 12. Csütörtök	Margit, Piroška Sára, Mária	Margit, Piroška Sára, Mária	Margit, Piroška Sára, Mária
13. Péntek 14. Szombat	Fábián, Sebestyén Ágnes Vince, Artúr	Fábián, Sebestyén Ágnes Vince, Artúr	Fábián, Sebestyén Ágnes Vince, Artúr
15. Vasárnap 16. Hétfő 17. Kedd	Zelma, Rajmund Timót, Tádé	Zelma, Rajmund Timót, Tádé	Zelma, Rajmund Timót, Tádé
18. Szerda 19. Csütörtök	Henrik, Pál Paula, Vanda Angélik	Henrik, Pál Paula, Vanda Angélik	Henrik, Pál Paula, Vanda Angélik
20. Péntek 21. Szombat 22. Vasárnap			
23. Hétfő 24. Kedd			
25. Szerda 26. Csütörtök 27. Péntek			

Teljhold ☀️ Fogyó hold ☾ Újhold 🌑 Növe hold 🌒

Levélnap – olyan zöldégeket érdemes vetni, ültetni, szedni, aminek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, aminek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondozni, aminek a virága fogyasztható (pl. brokkoli)

Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, ahol a gyökér maga a termés (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

E napokon a föld felett élő kártevők ellen érdemes védekezni

Ezek a napok kedveznek a metszéshez

Gyógynövények vetése, ültetése, ezek fölszedése. A növények gyógyhatása fokozott

Vermelni, raktráznai e napon javasolt; valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő

Ezek a napokon lehetőleg ne vermejünk, ne raktrázzunk, vagy rakjuk át a raktrározott terményeinket. Rothadásveszély

Favágás napjai. Ezek a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálásra szánt

Nemesítés, oltás, szemzés napjai

Gombatermesztő közegek kezelésére, oltására, gombatermesztésre kedvező idő

Növényeket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb

E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni

A fák törzsének védelme, fánk ápolásának napjai

E napokon érdemes locsolni a növényeket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfőlvévé képessége hatékonyabb

Ilyenkor javasolt a különböző tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása

A növényeinken a fedő-, védőtakarás megerősítése

TÉL ELEJI NAGYTAKARÍTÁS

Az ősz végi, tél eleji hetek a kert rendbetételéről szólnak. Távolítsuk el a zöldségmaradványokat, a beteg részeket égessük el, a többit komposztáljuk. Gyűjtsük össze a lehullott lombot a fák alól, metsszük le az őszibarack- és nektarinfákon maradt gyümölcsmúmiákat. Még a nagyobb hideg előtt végezzük el a rezes lemosó permetezést.

TERMÉSZETES TISZTÍTÓSZEREK

Növényi alapanyagokból készült tisztítószerekkel sokszor csodát művelhetünk a háztartásban. A természetes eredetű foltoznak általában természetes eredetű tisztítószerei is vannak, amelyek ha lassabban is, de eléri ugyanazt a hatást, mint a vegyszerek, de nem tesznek kárt az egészségünkben és a környezetben. Arról nem is beszélve, hogy sok esetben jóval olcsóbbak is. Fontos, hogy rendszeresen használjuk őket, ne várjuk meg, amíg a sötét vastag zsírréteg, a mosógép belsejében vízkőbevonat alakul ki.

A kád, a mosdó és a mosogató felületén megtapadó vékony vízkőréteget savas jellegű növényi anyagokkal, ecettel, citrommal könnyedén eltávolíthatjuk. Ha a krómzott csap kifakult, itassunk át ecettel egy textildarabot, és póláljuk be vele a szerkezetet. Ha a rongy megszárad, locsoljuk meg újra ecettel. Hagyjuk egy óráig a krómon, utána öblítsük le, és a csap kifényesedik. A kávé- és teafőző hetenként egyszeri, 20 százalékos ételleces átfőzése megaka-

dályozza a további vízkőlerakódást. A mosógépben úgy előzhetjük meg a vízkőlerakódást, hogy a mosószer tartójába minden mosásnál egy deciliternyi 20 százalékos ecetet töltünk, ami fertőtleníti is. A kőpadlók tisztítására az almaecet a legjobb. Mártsunk ecsetet almaecetbe, és kenjük be vele a kőlapokat, majd dörzsöljük át őket, és itassuk fel a folyadékot.

A fából készült, a használat során megkopott, elszíneződött konyhai eszközöket, vágódeszkát, fatálatat sóba mártott citromszelettel átdörzsölve tisztíthatjuk, fényesíthetjük. Réztárgyak fényesítéséhez csavarjunk ki fél citromot, majd mártsuk sóba, és dörzsöljük át vele a réztárgyainkat. A kukoricakeményítő eltávolítja a zsíros szennyeződések az üvegfelületekről, és visszaadja fényüket. Ehhez fél pohárnyi keményítőt keverjünk el két liter meleg vízzel. A tömény, hideg fekete tea cseresavtartalma szép fényt ad a lakkozott felületeknek. A teát ne töröljük le, hagyjuk megszáradni.

A bőrtárgyak elöregedését, repedezését ricinusolajjal előzhetjük meg. Használat előtt tisztítsuk, portalanítsuk a bőrt, majd puha ronggyal dörzsöljük át ricinusolajjal, és várjuk meg, amíg teljesen beissza. A textiliákról a rozsdafoltok nyers hagymával távolíthatók el. Dörzsöljük be a foltokat egy hagymaszellel, itassuk jól át a levélvel, majd áztassuk a ruhát hideg vízbe. A foltok láthatóan elhalványodnak. A szódadikarbóna kiváló zsíroló hatású súrolószer. Ecettel keverve a lefolyó eltömődését is megelőzhetjük vele, és a szagokat is semlegesíti. Mosásnál folttisztításra használható.

A KÖRTE IFJÍTÁSA

Sokan bajban vannak a körte metszésével, félnek, hogy nem terem, ha alaposan hozzájárulnak, ezért inkább nem bántják a fát. Ennek következtében besűrűsödik a korona, vízajtások tömege fejlődik, és egy idő után valóban nem terem a fa.

Minden gyümölcsfa metszésének alapja a termőrészek ismerete. A körte esetében ezek a dárda, a sima termőnyárs és a termőbog vagy kalács. A dárda egyéves, körülbelül 2-5 centiméter hosszú termőrész,

amelynek csúcsán vegyes, levelet és virágot is hajtó rügy, az oldalán pedig csak levelet hajtó hajtásrügyek láthatók. A termőnyárs 5-15 centiméteres termővessző, a csúcsán vegyes, az oldalán fejlett hajtásrügyekkel. A termőbog (kalács) többéves rövid termőrész, amelyen a gyümölcskocsányok tapadási helyei is fölfedezhetők. A körtefa termőrészei közül az 1-2 éves termőbogok a legértékesebbek. A metszetlen fán a termőbog többszörösen elágazik, kesze-kusza bog alakul ki, amelynek csak a fiatalabb, 1-2 éves részein terem gyümölcs, az idősebbekben nem. Ezeket el kell távolítani. Ha a körtefánkon a dárdaéhoz képest sok a sima termőnyárs, túl sok a termővessző, illetve a vízajtás (söprűsödik a fa), akkor a termőrész ifjító metszésére van szükség. A fát az értékes 1-2 éves termőbogra (képen) kell visszametszeni, a vízajtásokat többől el kell távolítani. A felkopszodott részeket, ahol új ágat szeretnénk kialakítani, a termővesszőket legfőljebb a felükre visszametszve hagyjuk meg. Ha túl sűrű a fa belseje, akkor a vastagabb ágakhoz is hozzá kell nyúlni. Fontos, hogy éles metszőollóval és ágvágóval dolgozzunk, és a metszési hegeket fesebkezelő anyaggal zárjuk le.

A DÉR CSÍPJE MEG

Jól ismert és kedvelt téli vitaminforrás a csipkebogyó, vagy hecsedli, amelyet tea, lekvár és szörp formájában egyaránt fogyaszthatunk. Nemcsak a vadrózsa (*Rosa canina*), hanem a ligeti, a molyhosodó, a keménylevelű és a japán rózsza termése is felhasználható.

A csipkebogyó magas C-vitamin-tartalmával fokozza szervezetünk ellenálló képességét, segít megelőzni a meghűléses megbetegedéseket. Frissen vagy szárítva, egyszben, vagy a szőrös aszmagoktól megtisztítva egyaránt fogyasztható. Ha szárítani szeretnénk, akkor mossuk meg, vágjuk félbe, és tepsiben egy rétegben szétterítve sütőben, vagy a fűtőtesten (cserépkályha tetején) legfőljebb 40 °C-on szárítsuk meg. A csipkebogyót nem sza-

bad forrázni, mert legfőbb értéke, a C-vitamin magas hőmérsékleten elbomlik. Felforralt és langyosra hűtött vízben 1-2 órán át áztatva kellemes ízű és magas vitamintartalmú italt nyerünk belőle.

MIÉRT NEM CSÍRÁZIK?

Sokszor tapasztaljuk, hogy az elvetett zöldségmag egyáltalán nem, vagy gyéren kel. Ez nem feltétlenül a vetőmag hibája, bár soha sem árt ellenőrizni a tasakon feltüntetett érvényességi időt. Az egyes zöldségfajok csírázóképesége nagyon változó. 1-2 évig csíráképes a fűszernövények, a hagymafélék,

a spenót és a pasztinák magja. A salátafélék, a paradicsom, a paprika, a borsó, a petrezselyem és a zeller magja

2-3 évig, a babféléké, a kabakosoké, a sárgarépáé 3-4, a fejes káposztáé és az uborkáé 4-5 évig csíráképes.

Az egyes zöldségfajok csírázási ideje kedvező feltételek mellett is nagyon eltérő. Az apró olajos magvak (pl. sárgarépa, petrezselyem stb.) nehezen veszik föl a vizet és nedvesednek át, ezért a kelésük elhúzódik. Ezen áztatással segíthetünk. A fejes saláta, a borsó és a bab magja viszont egy-két nap után csírázásnak indul.

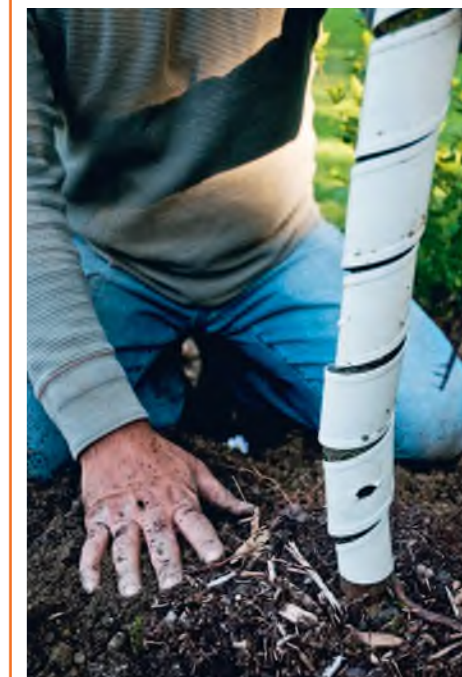
A csírázás megindulásához kedvező talajhőmérséklet is fajonként változik. Általánosságban elmondható, hogy a melegigényes zöldségek (pl. paprika, uborka, dinnye, padlizsán stb.) magja is melegben, 28-30°C körüli hőmérsékleten csírázik a legjobban, a hidegtűrők (hónapos retek, káposzta, gyökérszöcskék) pedig már 5-10°C körül elindul.

A vetőagyat nem szabad trágyázni, tápoldatozni, soha ne hagyjuk, hogy kiszáradjon, de túllöntözni sem ajánlatos.

TÖRZSVÉDELEM

Kített helyen a gyümölcsfák és a sötét kérű díszfák törzsét kéregkaparás után 5-7 százalékos töménységű mésztejjel bekenve védhetjük meg. A fehér mészbevonat visszaveri a nap sugarait, így azok nem melegítik föl a törzset, a méz emellett fertőtleníti is. Vigyázzunk, hogy a mészbevonat ne legyen túlságosan vastag. A munkát a fa nyugalmi állapotában, enyhe időben, az őszi lemosó permetezés után ütemezzük be. Tél végi rezes lemosó kezelés esetén is ősz végén, tél elején meszeljük a törzset. A meszelés nem helyettesíti teljes mértékben a réztartalmú szerrel történő permetezést.

A fiatal, újonnan telepített fák törzsét 3-4 éves korukig nemcsak a fagytól, de a télen táplálékot kereső őzekről és nyulaktól is meg kell védeni. Erre a célra kapható törzsvédő háló, de zsákvászonnal, vagy többretegű hullámpapírral is betekerhetjük a törzset. A fiatal fák érzékenyek a mészre, ezért is jobb a takarás.

Összeállította: Pap Edina

ÉRTÜNK A NÖVÉNYEK NYELVÉN

Látványos hatás már 6 óra alatt!

A könnyen felhasználható **Gialka® Express 6H** gyorsan és totálisan kiírt minden gyomot! A praktikus kiszerezésnek köszönhetően ezentúl nem kell a permetlékészítéssel bajlódni! Egyszerűen csak a gyomnövényekre kell permetezni a palack tartalmát, a többit elvégzi Ön helyett a Gialka® Express 6H.

Agro

www.szepzold.hu

PROTEA, az isteni növény

A királyprotea a legismertebb proteaféle, az egyik legértékesebb vágott virág világszerte. Dél-Afrikában nemzeti virágként tartják számon.

A királyprotea (*Protea cynaroides*) a proteafélék ősi növénycsaládjából származik, amely már két alcsaláddal rendelke-

zett Gondwana feldarabolódásakor, mintegy 140 millió (!) évvel ezelőtt. Mindkét alcsalád, a Proteoideae és a Grevilleoideae fajai is jobbára a déli féltekén élnek. Afrika déli felén hozzávetőleg 360, a Proteoideae alcsaláddal tartozó faj található, azon belül 330 faj élőhelye a Fokföldhöz esik közel. A Protea nemzetség 92 taxont számlál.

LEANDERLEVELŰ

A leanderlevelű protea vagy kék cukorkor (*Protea neriifolia*) közepesen nedves, mérsékelt éghajlatú területeken, homokos, savanyú kémhatású talajon, Dél-Afrikában, a Tábla-hegységben él

A Proteaceae család másik legismertebb nemzetsége a Leucospermum, amelynél a virágok jellegzetes tűpárnaalakúak és élénk színűek. A Grevilleoideae alcsalád fajai főleg Ausztráliában honosak.

Linné Proteuszról, az alakját változtatni tudó tengeristenről nevezte el a Protea nemzetséget, mivel az idetartozó fajok óriási változatosságot mutatnak, a virágok különböző méretűek és sokféle színben pompáznak, a növények sok esetben eltérő habitusúak és eltérő virágzási idejűek. Ez a változatosság az élőhelyek különbözősége miatt alakulhatott ki, a faj ugyanis a tengerparttól egészen 1500 méter tengerszint fölötti magasságig megtalálható, ahol az éghajlati körülmények is különbözőek.

A királyprotea (*Protea cynaroides*) virág-bimbója nagyon hasonlít az articsóka (*Cynara scolymus*) virágrügyére, emiatt adta neki Linné a cynaroides fajnevet.

A Dél-Afrikából származó virágot sok helyen termelik a világban, Új-Zélandon, Ausztráliában és a Hawaii-szigeteken terjedt el legjobban a termesztése. Így fordulhatott elő, hogy Hawaii szigetén tett túránk során találkoztunk ezzel a csodás növényvel.

Hozzávetőleg egy méter magas fásszárú cserje, de akár két méter magasra is megnőhet. A kifejlett növény általában 6-10 virágot hoz.

Molnár Péter

A SZERZŐ FELVÉTELEI

vadon. Alkalmazkodóképesebb a többi proteaféléénél, és a termesztők körében a legkeresettebb. A növények rendszerint 3 méter magasak, de akár 5 méteresre is megnőhetnek. Széles-tojásdad leveleik fényesen zöldék. Virágaik a tiszta fehértől a rózsaszínűig, a sötét rózsaszíntől a borszínűig változhatnak.

A királyprotea

Leucospermum

MERÜLJÖN EL A KEDVENC TÉMÁJÁBAN! FIZESSEN ELŐ ÚJSÁGJÁRA MOST ÉS NYERJEN!

MÁR ONLINE IS
RENDELHETŐ

Rendelje meg hírlapját a Posta webshopjában, a postákon vagy a kézbesítőjénél és legyen Ön a szerencsés nyertesek egyike, aki a 4 db 250 000 Ft értékű műszaki cikkekre beváltható ajándékutalvánnyal vagy a 10 db 50 000 Ft értékű Posta Paletta Ajándékutalvány egyikével gazdagodhat!

Az akció időtartama: 2016. október 14 - december 31.

A játékszabályzat a www.posta.hu-n olvasható.

www.posta.hu/hirlapelofizetes

A MAGYAR POSTA ŐSZI AKCIÓJÁBAN

a Magyar Mezőgazdaság Kft. gondozásában megjelenő lapok

20%
KEDVEZMÉNY

A legnagyobb példányszámú állattenyésztési havilap

A kertészek és kertbarátok havilapja

Borászati Füzetek
A hegyközségek szakfolyóirata

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG KFT. LAPJAINAK AKCIÓS ELŐFIZETÉSI ÁRAI:

KIADVÁNY	1 ÉVRE	1/2 ÉVRE	1/4 ÉVRE
Magyar Mezőgazdaság	12 000 Ft 19 200 Ft	6 000 Ft 9 600 Ft	4 000 Ft 4 800 Ft
Kertészet és Szőlészet	4 000 Ft 17 220 Ft	2 000 Ft 8 610 Ft	1 330 Ft 4 305 Ft
Kistermelők Lapja	2 400 Ft 3 840 Ft	1 200 Ft 1 920 Ft	-
Méhészet	5 040 Ft 4 020 Ft	2 520 Ft 2 010 Ft	-
Kertbarát Magazin	3 700 Ft 3 030 Ft	-	-
Kerti Kalendárium	3 000 Ft 3 050 Ft	-	-
Pegazus - A lovasok lapja	6 600 Ft 6 600 Ft	-	-
Borászati Füzetek	8 400 Ft 6 720 Ft	-	-

www.magyarmezogazdasag.hu/akcio2016

Az akció 2016. október 14 - december 31. között érvényes, valamint más akciókkal nem összevonható.

Kisemlősök a kertben

A vakond, a kószapocok, a cickány, a sün, vagy a nagy pele rendszeres látogatója lehet kertünknek. Némelyikük sok bosszúságot okoz, mások a segítőink.

Sok bosszúságot okozhat a kertben megtelepedett vakond. Éjszakai életmódja miatt ritkán kerül a szemünk elé, de a nyomaival gyakran találkozunk. Növényi táplálékot ugyan nem fogyaszt, de a járatai készítése közben elrágja a zöldségek és a virágok gyökereit, túrásai pedig csúfítják a kertet. Védett állat, ne pusztítsuk el. Ha sikerül meglesnünk, amikor túrja ki a földet, ásóval óvatosan kifordíthatjuk. Ne nyúljunk hozzá, mert harap. Tegyük át egy vödörbe, és vigyük szabad területre, ahol eláshatja magát.

Vizek, rétek közelében levő kertekben okozhat kárt a kószapocok (vízipocok). A gyökereket rágcsálja, felszíni túrásai viszont kisebbek a vakondénál. Elsősorban a zöldségeket fogyasztja, de a fiatal gyümölcsfák gyökereit is elrágja. Nem védett, szabadon irtható.

A cickány könnyen összetéveszthető az egérrel. A külső hasonlóság ellenére a cickányok rovarevő emlősök, rendszerint semmi közük a rágcsálókhoz, így a pockokhoz, egerekhez. Bogarakkal, férgekkel, sáskákkal, pókokkal táplálkoznak. Gyors anyagcseréjük miatt folyton éhesek, ezért nappal is mozognak, ormánszerűen megnyúlt orrukkal szimatolnak zsákmány után. Mind a hét hazai fajuk védett.

A gyerekek örülnek a legjobban, ha sün látogat a kertbe. Ha sűrű bokrokat, nagyobb rózserakást talál, tartósan megtelepszik. A sün a kertész segítője, szürkületkor indul vadászni, és felfal mindent, ami csak eléje kerül, lőtücsköt, pókokat, bogarakat, csigákat és gilisztákat. Hagyjuk meg a száraz lombot a bokrok alatt, hogy télire elvackolhassa magát.

Főleg erdőközeli kertekben számíthatunk az ezüstszürke bundájú, lompos farkú nagy pele megjelenésére. Éjszakai életmódú állat, egy-egy megrágcsált, földre hullott gyümölcsből következtethetünk a jelenlétére. A padlásra is beköltözhet. Védett állat, ne sajnáljuk tőle az elfogyasztott néhány gyümölcsöt.

Schmidt Egon

Nagy pele

Sün

Keleti cickány

Kószapocok

Vakond

BÉCSY LÁSZLÓ FELVÉTELEI

MIBŐL, KÉSZÜLNEK?, A KÉREGEDÉNYEK

A növények végigkísérik életünket a bölcsőtől a koporsóig, táplálnak, ételeinket izesítik, gyógyítanak, kertjeinket díszítik és használati tárgyaink készülnek belőlük. Növény és ember találkozása nemcsak a táplálkozás terén jelent páratlan változatosságot. A különböző céllal és alapanyagból készült kézműves termékek nemcsak az emberi kreativitás gazdagságát, hanem a bennünket körülvevő növényvilág hihetetlen sokféleségét is megmutatják. Ma már azonban a természettől elszakadt városiak, sőt a falun élő emberek körül is átvették az uralmat a gyári termékek és a műanyagok. Sorozatunkban a teljesség igénye nélkül szeretnénk bemutatni, hogy milyen érdekesek és értékesek növényi eredetű kézműves tárgyaink a botanikus szemével.

Kéregedények: felül cseresznye- és nyírfa, alul parafa és fahéj

A nyírfa levelei kétszeresen fűrészszek

A közönséges nyír legfeltűnőbb jellegzetessége krétafehér, sima kérge

A nyírfa termős barkái terméséréskor egyben maradnak, s csak később, széttörözve bocsátják ki sok-sok kicsi makkocskatermésüket

A SZERZŐ ÉS FRÁTER SZABOLCS FELVÉTELEI

Nyírfakéregből készült tál (Göcseji Falumúzeum, finnugor gyűjtemény)

A hantik és a manysik úgy díszítették a kéregedényeket, hogy a belső kéreg vöröslő felszínét késsel lekaparták, s előtűnt az alatta levő sárgás réteg

Karácsony és szilveszter táján otthonainkat kellemes illatok lengik be, sült sütemény, narancs és olvadt csokoládé aromája keveredik a szegfűszeg, a vanília és a fahéj illatával. Kinyílnak a boros- és pezsgősüvegek is, pukkannak a dugók. Ilyenkor kerülnek leggyakrabban kezünkbe a modern európai háztartásokban előforduló legismertebb fakéreg, a fahéj és a parafa.

A kéreg a fák „bőre”, amely védi, óvja az élő szöveteket, ezért rugalmas, hőszigetelő, víz- és ütésálló tulajdonságokkal rendelkezik. Minden fának a fajra jellemző a kérge, és egyes fajoké különösen alkalmas a

hasznosításra. A magas csertartalmú kéreg elsősorban a bőrfeldolgozást végző tímárok alapanyagai voltak. A kéreg felhasználásának másik fontos módja az edények készítése, ez ma is jelentős a természeti népek körében. Az ősidők óta használt kéregedény-típusok és -formák mind a mai napig megtalálhatók Közép- és Kelet-Európa elzárta hegyvidéki, pásztorkodó népcsoportjai körében. Székelyföldön és a Göcsejben kászlinak vagy kászunak hívják ezeket a kéregből hajtogatott, zsineggel, hánccsal, bőrszíjjal vagy tövises ágakkal összefűzött edényeket, amelyek az erdőben gyűjtött gyümölcsök, málna, áfonya, szeder,

gombák, fenyőgyanta szállítására, valamint túró és só tárolására is alkalmasak. Erdélyben és a Balkánon forró kövek segítségével vizet és tejet is melegítettek bennük. Zalában fakéregből méhkast készítettek. Érdekes, hogy a fakéreg állati takarmánnyként is hasznosították, sőt inséges időkben még ették is. Például Moldvában a megőrölt tölgy- és szilkéregből lepényt készítettek.

A nyírek

A mérsékelt övi területeken, így a Kárpát-medencében a nyár, az éger, a cseresznye, a hárs és a fenyőfajok mellett a ké-

regedények leggyakoribb alapanyaga a közönséges nyír. A nyírek elsősorban pompás és változatos, színes kérgük miatt ismertek. Egyszerű levelük fűrészszek vagy fogas szélű. Barkavirágzatba tömörülő apró virágai egyivarúak, de ugyanazon növényegyeden porzós és termős virágok is fejlődnek. Porzós barkáik csüngők, a tavaszi szél messzire viszi belőlük a virágporszemeket. Termős barkáik csüngők vagy felállóak. Terméséréskor, mint egy kis toboz, egyben maradnak, s csak később, széttörözve bocsátják ki sok-sok kicsi, kétszárnyú makkocskatermésüket. Legmagasabb közülük (30 méter) a **nagyle-**

velű nyír (*Betula platyphylla*), amelynek kérge sima, szürkésfehér. Szibéria és Északkelet-Ázsia lombos és tűlevelű erdeinek fája. Hazájában nagyon fontos haszonfa, csíkos rajzolatú, világos fája jól megmunkálható, rétegelt lemezt, szerzőnyelet, orsókat, faszégeket, edényeket és zsindelet készítenek belőle. A **közönséges nyír** (*Betula pendula*) legfeltűnőbb jellegzetessége krétafehér, sima kérge, melyet csak idősebb korban, s csak az alsó részénél tarkítanak göcsörtös, feketeszegélyes, mély repedések. Egész Európában és a mérsékelt éghajlatú ázsiai területeken előforduló, savanyú talajokat

és fényt kedvelő pionír faj. Hazánkban az Alföld kötöttebb talajú részeit kivéve mindenütt megtalálható, mészkerülő erdőfenyvesek, tölgyesek, nyírlápok fája. Kedvelt parkfa, kertészeti felhasználása sajnos túlzottan is széleskörű, sokszor ültetik tájésztétikailag nem megfelelő helyekre. A közönséges nyír fontos gyógynövény. A tavasszal megcsapolt fájából és rügyeiből kinyert nyírvizet, a viricset Erdélyben üdítőként fogyasztották, vizelethajtó, vesekőképződést gátló, fertőtlenítő hatását hasznosították. Levelei húgyúti fertőtlenítő és reuma elleni teakeverékek, illetve hajápoló szerek összetevői. A fa száraz lepárlásával

Egy modern darab: nyírkéregből font hátság Észtországból

Lyukasztással díszített 100 éves nyírkéreg-sótartó a Dunántúlról

A kéregedények között gyakori a gyümölcszedésre alkalmas lapos tarisznyaforma

A fahéjfa leveleinek jellegzetességei a párhuzamosan futó, hosszanti erek

A lehántolt kérget cső alakúra tekergetik és így szárítják vékony, törékeny fűszerré

A paratölgy makktermését csak félig fedi be az apró pikkelyű kupacs

A rugalmas, könnyű, tűz- és vízálló, hang- és hőszigetelő parafából sokféle tárgy készül

FŰSZER IS

A fahéjfa kérge fontos fűszer, édes és sós ételek, báránnyal készült fogások, rizses ételek, páclevek, gyümölcsdeszertek, csokoládés édességek, mézeskalácsok, kenyerek, italok, sör, és a forralt bor elengedhetetlen ízesítője. A fahéjtea vízzel és cukorral készült ital, melyet a Közel-Keleten fogyasztanak hideg időben. Egy másik fahéjas téli ital tejből készül, és mazsolával, apróra vágott pisztáciával szórják meg. Illóolaját illatszerként, szappangyártáshoz használják, antiszeptikus, élénkítő, keringésvitő hatása miatt magas vérnyomás és emésztési zavarok kezelésére jó.

A vastagabb és durvább kérgű kassziát a kínaiak 5000 éve használják fűszer- és gyógynövényként

A fahéj

Még egy fontos kéregről meg kell emlékeznünk, mely ugyan inkább a fűszerpalccal ismert, de edény formájában is a kezünkbe kerülhet. A **fahéjfa** (*Cinnamomum verum*) terebélyes koronájú, örökzöld fa. Börnemű, egyszerű, épszerű, sötétzöld levelei fényesek. A frissen kihajtó fiatal levelek élénkpirosak. Kicsi, krémsárga, illatos virágai nagy bugás virágzatban nyílnak, majd apró, bíborfekete boggyótermések fejlődnek belőlük. Srí Lankán és Dél-India tengerparti örökzöld erdeiben őshonos, 700 méter tengerszint fölötti magasságig fordul elő. Ősidők óta használják, Egyiptomban is eljutott, ott elsősorban füstölésre, gyógyszerként és balzsamozásnál használták, akkoriban az aranyhoz hasonló volt az ára. A rómaiak is szent növénynek tartották. A gyarmatosító portugálok ezért az értékes fűszerért foglalták el a 15. században Ceylont (ma Srí Lanka). Rokona, a Kínában és Burmán őshonos, vastagabb és durvább kérgű **kasszia** vagy **kínai fahéj** (*Cinnamomum cassia*) az emberiség legrégebben használt fűszereinek egyike. Sokszor nem is különböztetik meg a két fahéjfajt. Évenként 2-3 alkalommal szüretelik, az első betakarított termés vastagabb, de gyengébb minőségű. Az ültetett, alacsonyabb, fiatal fákról könnyebb a betakarítás. Néhány centiméteres hajtásokat vágunk, azokról hántjuk le a kérget. A cső alakú héjakat összeillesztik, kézzel betekergetik, és így szárítják vékony, törékeny fűszerré. Árnyékban szárítanak, mert napon meggörbülne a fahéjcsövek.

Fráter Erzsébet

nyert kátrányt ekcéma, pikkelysömör esetén, kenőcs formájában alkalmazzák, illóolajából gyógyszappan készül. Fája világos, puha, nehezen hasadó, a furnér- és lemeziparban keresett. Mivel szívós, de könnyű fa, járom készítésére a legalkalmasabb. Vesszőiből seprű készül, kérgéből valamilyen barna festéket nyertek.

Az emberi kreativitás számos módon megnyilvánul a nyírkéreg felhasználása területén. Erdélyben havasi kürtöt, Székelyföldön és Somogyban fáklyát sodortak belőle, az Ormánságban bocskort készítettek a kéregből. Szibériában nyírfamorzsálcot tettek a bölcsőbe a gyermek alá nedvszívó anyagként. Az első világháború idején a katonák tábori levelezőlapnak használták. A kéregedények legnagyobb művészei közé a finnugor népek, a finnek, a csere-miszek, valamint a Szibériában élő obi-

ugor hantik és manysik tartoznak. Edényeik alakja és nagysága is változatos. A célnak megfelelően kisebb, lapos tálakat, dobozokat, de nagyobb háti hordozható puttyont is készítenek.

A hántásra tavasszal és nyár elején kerül sor, amíg nem tapad le a kéreg. A kéreg belső oldala világossárga, de bizonyos időszakokban vöröses színű. Ebből készülnek a díszített tárgyak, mégpedig úgy, hogy a külső, vörös réteget lekaparják, s alatta felbukkan a sárgás szín. Valamikor a sátrak, házak fedéséhez is kérget használtak, ehhez úgy tették rugalmasabbá a kéreglapokat, hogy hallal főzték együtt őket. A magyarság kéregedény-készítési hagyománya is a finnugor népekkel való együttélés idejére vezethető vissza.

A Föld másik felén a nyírfakéreg legfontosabb felhasználási területe a kenuké-

szítés. A kenu – mely az észak-amerikai őslakos indiánok erős, de könnyű, praktikus közlekedési eszköze volt – vázát alakra hajlított fa adta, ezt leginkább nyugati tujából (*Thuja occidentalis*) készítették. Ezt vonták be nyírfa-, ritkábban szilfakéreg-lemezekkel. A hajóttestet fenyőgyantával tették vízhatlanná, az így készített kenu könnyen javítható. A nyírfa-kérget ezen kívül is nagyon változatosan használták az indiánok. Feljegyzéseket, üzeneteket, térképet írtak, illetve rajzoltak rá, a lakósátrakat burkolták vele, edények, kosarak készültek belőle, feltekerve és gyantával átitatva fáklyaként szolgált.

A tölgy

Bár a mediterrán paratölgy kérgéből is készítenek edényeket, legismertebb felhasználása mégsem ez, hanem a dugókészítés. A **paratölgy** (*Quercus suber*) szétterülő koronájú, 20-25 méter magas, hosszú életű, örökzöld fa. Vastag (15 cm-es), durván, lemezesen bordázott, parás kérgé halványszürke. Levelei kissé karéjosak, fogasak, fonákuk molyhos. Egyivarú, egyszerű virágai tavasz végén, barkavirágzatban nyílnak. Makktermése, amelyet csak félig fed be a rásimuló pikkelyű kupacs, egy vagy két év alatt érke be. A Földközi-tenger medencéjében elterjedt faj, de többfelé ültetik. Makkja fontos takarmány, a tölgyesekben makkoltatott sertésekből készültek a híres dél-francia és bayonne-i sonkák.

Szivacsosan puha kérge egyedülállóan különleges, rugalmas, könnyű, tűz- és vízálló, hang- és hőszigetelő anyag. E tulajdonságai a legértékesebb ipari alap-

anyagok sorába emelik, ezért talán nem jut azon növényi termékek sorsára, melyeket kizsorigítanak a műanyagok. A paratölgy vastag kérgét 8-10 évenként fejtik le, sértetlenül hagyva a kambiumréteget. Olyankor a lehántolt törzsek vöröses színe messzire feltűnik. A parafából sokféle termék készül. A kéreg őrlését követően szigetelőanyagot, padlóburkolót, préselt dugót gyártanak belőle. A parafaliszt lenolajjal és gyantával való keveréséből készül a linóleumpadló. A legjobb minőségű parafát különféle tárgyak készítéséhez használják. A legismertebb az egy darabban kivágott parafa dugó, de horgászúszó, mentőöv, cipőtalp, táska is készül belőle, és megtaláljuk a baseball- és a kriketlabda közepén is. A parafakéreg tálak, különféle edények megformálására is kiválóan alkalmas.

A KARÁCSONYI KAKTUSZ

A karácsonyi kaktusz karácsony tájékán nyílik az északi féltekén, innen kapta találó nevét.

A HOLLAND VIRÁGIRODA ÉS A FLORADANIA FELVÉTELEI

A kaktuszfélék családjába tartozó, Brazíliában honos növény a hazájában sziklakon és fákon él, piros, bíbor, rózsaszín vagy fehér virágait kolibrik porozzák be. Szárai lapos, levélszerű képződményekké, úgynevezett kladódiumokká alakultak, tövisei hiányoznak.

Ritkán látható termése bordás álbogyó. A kereskedelmi forgalomban kapható fajták többsége hibrid, ezért nem érlelnek csíráképes magot.

Az elvirágzott növényt enyhén visszavághatjuk: az elnyílt virággal együtt levélszerű szárait is visszakurthíthatjuk. Olló sem kell hozzá, enyhe csavaró mozdulattal leválaszthatók a szártagok a töről. A 2-3 ízközből álló hajtásrészek szaporításra is

használhatók. A néhány napig szárított, majd jó vízáteresztő-képességű, homokkal kevert tőzeges ültetőközegbe szúrt dugványok könnyen meggyökeresednek. Az elvirágzást követően ritkábban és kisebb vízádagokkal öntözzük, hagyjuk a növényt pihenni. A szártagok olyankor rendszerint kissé meg is ráncosodnak, de ez nem ok az aggodalomra.

Nyáron nevelhetjük a szabadban, félárnyékos helyen. Óvjuk azonban a tűző napsütéstől, mert megperzseli. Bőségesen öntözzük, hetenként tápoldatozzuk, de a fölösleges vizet hagyjuk szabadon elfolyni a cserépből.

Ősszel vigyük világos, de nem túl meleg, 15-20 C-fokos helyre. Folytassuk a tápol-

datozást és a rendszeres öntözést. Ne változtassuk a helyét, ne forgassuk a cserépét. A virágbimbók képződését a rövidülő nappalok váltják ki, akárcsak a mikulásvirág felleveleinek színesedését.

Igen gyakori panasz a bimbók hullása: rendszerint fényhiány, túlöntözés, hirtelen hőmérséklet- vagy helyváltoztatás okozza. Az akár hat hétig is elhúzódó virágzása meleg helyen, 20 C-fokosnál magasabb hőmérsékleten 1-2 hétre rövidül.

Elegendő kétévenként átültetni, az viszont elengedhetetlen a rendszeres virágzás érdekében. Mindig csak egy mérettel nagyobb cserépbe ültessük, mert a túl tágas gyökértér visszaveti a lomb fejlődését.

Algeier Wendy

Karácsonyi készülődés kint és bent

Sok családban – így nálunk is – folyamatos téma, hogyan vegyük rá a gyerekeket, hogy több időt töltsenek a friss levegőn? Az adventi koszorú elkészítése jó ürügy volt arra, hogy kivonuljak a kertbe 10 éves lányommal. Cirmos, a macskánk azonnal ott termett, minden ágat, vesszőt, szalagot megkergetett. Ő a leglelkesebb kiskertész.

Letisztogattam a tavalyi adventi koszorút, és körbetekertem dróttal. A drót hurkai alá dugdostuk a kertben szedett zöldeket. Eleinte kislányom még duzzogott, hogy hideg van, aztán ahogy alakult a koszorú, körbe-körbe rendeződtek a fenyőágak, színes levelű kecskerágóhajtások, csipkebogyók, egyre jobb kedve lett, a végén még dudorászott is...

Karácsonyfa -határozó, avagy milyen fenyőt hozott az angyal?

- Ha sötétzöld, nem szúrnak és nem hullanak a tűlevelei, akkor Nordmann-fenyőt kaptál.
- Ha erősen szúr, ezüstös-kékes a színe, és a tűlevelei néhány nap után hullani kezdenek, akkor ezüstfenyő van.
- Ha hegyesek, rövidek és szúrósak, illatosak, de gyorsan potyogni kezdenek a tűlevelei, akkor lucfenyő.
- Ha cserépből kaptad, akkor sokféle földlabdás vagy konténeres fenyő lehet. A nagy, cserepes fenyőknek sajnos rosszak az esélyei a túlélésre. Ha szeretnéd megmenteni, akkor minél hamarabb kerüljön a kertbe, mert a szoba meleg levegője megviseli.

Hány éves a karácsonyfád?

Egy 2,5 méteres Nordmann-fenyő 8-10 éves, az ugyanakkora ezüstfenyő 7-8, a lucfenyő 5-6 éves.

Honnan származik?

A Nordmann-fenyő érkeztetett Zala megyéből, mert szereti az ottani éghajlatot, így ott sokan termesztik. Ha külföldről jött, akkor minden bizonnyal Dániában termesztették. A fenyőfákat nem az erdőből vágják ki, hanem erre a célra termesztik, hogy karácsonykor feldíszítsuk őket.

Mini-karácsonyfa

Megmetszhetjük az örökzöldeket, hogy ne nyomja le ágaikat a hó. A kisebbek a levágott ágakkal tele-tűzdelhetnek egy földdel megtöltött virágcserepet, melyből már kifagytak az egyvári virágok. A karácsony közeledtével apró díszekkel, szalagokkal színesíthetjük a növényhulladékokból készült mini-karácsonyfát.

Adventi kalendárium újrahasznosított cserepekből

Szükséges anyagok és eszközök: cserepek, ágak, ruhacsipeszek (24 db), kötözőzsinór, szalag, színes papír, metszőolló, papírvágó olló, ragasztó, ragasztópisztoly

A tavaszi virágpalánta-ültetésből biztosan maradtak kisebb méretű üres cserepeitek. Ne dobjátok ki őket, mert magvetéshez, palántázáshoz, vagy akár adventi naptár készítéséhez újrahasznosíthatók. A cserepeket mossátok ki, szárítsátok meg. Készítsétek el a naptár alapját ágakból, amiket a kertből, vagy egy kirándulás alkalmával az erdőből gyűjtöttetek. Vékony, egyenes ágakat használjatok, vagdossátok fel őket különböző méretűre. Zsinórral kötözzétek össze az ágakat fenyőalakban. Alakítsatok ki több, egymással párhuzamos szintet, azokra rögzítetek majd a cserepeket. A tervezésnél figyeljetek a szintek közötti távolságokra, hogy a cserepek beférjenek egymás alá. A fenyőfa csúcsára készítsétek egy hurkot, akasztónak.

Mielőtt ruhacsipeszekkel rögzítitek a cserepeket a karácsonyfa alakú vázra, díszítsétek őket szalagokkal, rafiával. Vágjatok ki színes papírból csillagokat, számozzátok meg őket 1-től 24-ig, és ragasszátok a cserepekre. A fenyőfa legalsó sorára ló-

gathattok néhány kötözőzsinórt. Ragasztópisztollyal bogycsipeszekkel, termékekkel díszíthetitek. (Ez a feladat a nagyobb gyerekekre vagy a szülőkre vár.) Felhasználhatjátok az ősszel begyűjtött makkokat, mogyorókat vagy bármilyen kis termést, bogycsipeszeket. Lógassátok fel a szobátokba. Nap

mint nap fogyatkoznak majd a cserepekbe rejtett kis ajándékok, mígnem mind egyiken kiürül, és elérkezik a várva várt karácsony!

Luca-búza

December 13. Luca napja: boszorkányok, fekete macskák, Luca széke, Luca-kalendárium... oly sok érdekes téma. Készítse-

tek Luca-búzamezőt! Gyümölcsitalos- vagy tejnedoboz, kavics, virágföld, bio-búzavetőmag, dekoratív papír kell hozzá. Érdemes bio búzamezőt használnod (semmiképp se használj csávázott magot), mert a búzamezőt megetetheted majd a zebra-pintyekkel, macskákkal, vagy más fűkedvelő állatfajokkal. De facsarhatsz magadnak belőle búzalevet, vagy beleturmixolhatod gyümölcslebe téli vitaminforrásként. A gyümölcsitalos- vagy tejnedoboz egyik oldalát vágd ki és nyisd föl. Készíts fekete macskás tájképet, és tűzgéppel rögzítsd a kivágott doboz felnyíló részének belső oldalára. Ollóval lyukaszd ki az alját hat helyen, hogy a víz elfolyhasson. (Alátét kell majd hozzá.) Három centiméter vastag ap-

rókavics- vagy cseréptörmelék kerüljön a doboz aljára, aztán töltsd meg a pereméig virágfölddel, majd szórd rá sűrűn a búzamezőmagokat. Takard le vékony rétegben virágfölddel. Helyezd a Luca-dobozt az ablakpárkányra a fűtőtest fölé meleg, világos helyre. Luca napján, december 13-án kezd el öntözni, és ezt ismételd meg minden nap, kevés vízzel. Karácsonyig a búza akkora lesz, hogy eltakarja a fekete macskákat, és az ég felé tör. Véget ér a sötétség, hosszabbodnak a nappalok, több lesz a fény és jó a termés.

Összeállította: Thalmeiner Tünde, Szakács-Nagy Zsuzsa

A háromerű juhar bogernyőben nyíló
zöldessárga virágai

Kedvenceim, A JUHAROK

Nem tagadom, hogy elfogult vagyok a juharokkal szemben, és bár nem szeretek kedveltségi sorrendet fölállítani a növények között, talán ezek állnak legközelebb a szívemhez. Káprázatos változatosságuk, alagzadagságuk, leveleik rajzolata, sokszor különleges, mutatós kérgük, csodálatos őszi lombszínük elragadóvá teszi őket. Persze, könnyű nekem megszeretni és értékelni ezeket a növényeket, hiszen negyven éve élek egy olyan kertben, ahol mintegy 160 juharfaj és -fajta tenyészik.

A hagyományos rendszerezés alapján a juharfélék (*Aceraceae*), újabban a szappanfélék (*Sapindaceae*) családjába tartozó juhar (*Acer*) nemzetség mintegy 170 faja nagyon változatos. Az északi félteke mérsékelt éghajlatú területein és szubtrópusi hegyvidékein elterjedt fák és cserjék sok száz fajtájukkal fontos szerepet játszanak a kertkultúrában. A Kárpát-medencében öt őshonos juharfaj él, Kínában, a géncentrumukban 98. A hazai faiskolai árudák nagy választékot kínálnak főként európai és észak-amerikai fajokból és fajtáikból. Kedvenceim közül a kiváló kelet-ázsiai juharokra szeretném felhívni a figyelmet.

A **háromerű juhar** (*Acer buergerianum*) gyakran alacsonyan elágazó, 10-25 méter magasra növő (a kertekben alacsonyabb), csinos, gömbölyded-tojásdad koronájú, lombhullató fa. Ágai vékonyak, törzsén a

kéreg jellegzetes hosszanti lapokban válik, ezért olajbarna-szürke-narancssárga tarka látványt nyújt. Átellenes állású levelei igen változatos alakúak, tojásdadok vagy hosszúkásak, 6-10 cm hosszúak, 4-6 cm szélesek. A levelek felszíne kopasz, fénylő zöld, a fonáka kékeszöld, hamvas vagy főképpen az ereknél finoman molyhos. Jellemző a feltűnő és mindig három főere. A hosszúnyelű levelek háromkaréjúak, gyakran épek. A bogernyő-virágzatok sokvirágúak, végállók, a sárgásfehér virágok ötszirmúak, ugyanazon a fán hímnős és hím virágok egyaránt előfordulnak. Ikerlependék termései sárgásbarnára érnek, a szárnyak közepén a legszélesebbek, hegyes-szöveget zárnak be egymással vagy párhuzamosak. Áprilisban nyílik, a magvak szeptember-októberben érnek.

Eredeti élőhelye Kelet- és Közép-Kína, Tajvan. Elegyes lombdőkben fordul elő

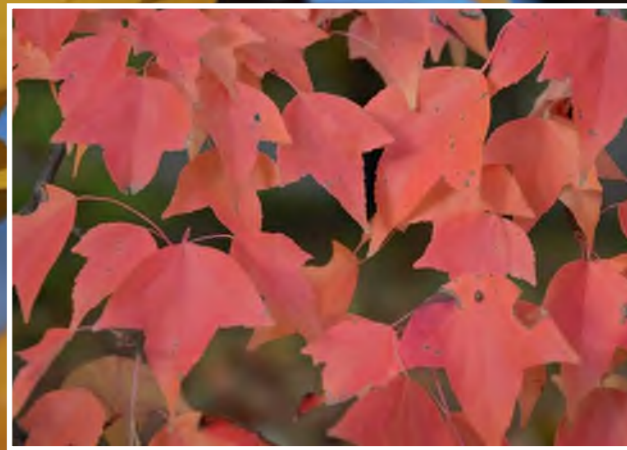

A levelek változatos alakúak, de a három főér mindig jellemző

1500 méter tengerszint fölötti magasságig, mindenfelé meglehetősen gyakori. Japánban és Koreában régóta kultúrába vették, ezért ott helyenként kivadult. Az ujjas juhar (*Acer palmatum*) mellett a legkiválóbb és nagy díszértékű juharok egyike. Igen edzett és tágtűrő, problémás helyeken is jól tartható. Kiváló utcasorfa nevelhető belőle, de használható szoliterként, parkfaként vagy természetes bokornak nevelve is. Főként Kelet-Kínában

Minden fán más és más az őszi színeződés

Az érő termések gyakran élénkpirosak

A törzsén jellegzetesen leváló a kérgé

ban igen kedvelt és gyakran ültetett díszfa, a kerteken, közterületeken kívül nagy edényekben is tartják. Japánban igen elterjedt utcai sorfa. Az egyik leggyakoribb és legnépszerűbb faj a bonsai- és pendzsing- (a bonsai kínai őse, de annál nagyobb méretű, edényes törpésített fák) kultúrában. Díszértékét csinos koronaformájának, eltéveszthetetlen alakú, szép leveleinek, tarka kérgének és nagyszerű őszi lombszíné-

nek köszönheti. Gyakran színpompás a tavaszi kihajtása, zsenge hajtásai és levelei bronzszínűek vagy vöröslők. Őszi lombszíne nagyon változatos, vérpírossal tarkázott olajzöld, ragyogó karmazsinszínű, narancsvörös, aranysárga, sárga-vörös tarka. Lombszíneződése a termőhely függvénye. Ősszel a kert egyik legmegragadóbb látványossága lehet. Talajokban nem válogat, de előnyben részesíti, ha jó vízáteresztő, kissé savanyú.

Egészen sovány talajokon is nevelhető, bírja a városi légszennyeződést és a szárazságot is. Fénykedvelő, de félárnyékba is ültethető. Jól tűri az átültetést, metszést egyáltalán nem igényel. Gyakorlatilag körököző- és kártevőmentes, teljesen télálló. Magvetéssel könnyen szaporítható, de a magokat már az érés utolsó szakaszában le kell szedni, és a jó csírázás érdekében azonnal elvetni. Sok példány önsteril és nem ad csíráképes magvakat. Féléfás dug-

A foszlókérgű juhar levelei őszel először sárgára színeződnek

A barna termések kontrasztja az őszi lombbal

Az egyik legpompásabb őszi lombszínt adja a kertben

vánnyal is szaporítható, a gyökereztetése azonban igen nehéz.

Kelet-Ázsiában a nemesítők mintegy húsz, esetenként bizzar alakú fajtájával álltak elő. Legismertebb talán a 'Naruto', amelynek levélszélei erősen bepödröttek. Szépsége és kedvező tulajdonságai ellenére a háromerű juhar nálunk még nem foglalta el az őt kertészetiileg megillető helyet. Idehaza talán a bonszainevelők körében a legismertebb és a legkedveltebb. Ha nem is sokfelé, de kapható a hazai faiskolákban, tőlünk nyugatabbra viszont mindenhol beszerezhető. A Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton számos különböző korú és eredetű háromerű juhar látható. Leveleinek sokfélesége, játékosága, és különleges őszi színe miatt ez az egyik kedvencem, ezért talán kissé többet is ültettem belőle a kertetemnél. Mindannyian kiválóan érzik magukat.

A **foszlókérgű juhar** (*Acer triflorum*) 25 méteres magasságig megnövő (a kertekben alacsonyabb), tojásdad koronájú, lombhullató fa. Sárgásbarna, vöröses kérge hosszanti, vékony csíkokban hámlik, jellegzetesen „kócos” felszínű. Ágai vékonyak, sárgásbarnák, a rügyek kicsik, pillás szélű pikkelyekkel. Keresztben át-

ellenes állású levelei három levélkéből összetettek, a levélnyelek hosszú, vöröses szőrökkel borítottak. Virágzatai háromvirágúak, zöldessárgák. Viszonylag nagy, erősen molyhos ikerlependék terméseinek szárnyai derékszöveget zárnak be, sárgás- vagy sötétbarna színűek, sokáig az ágakon maradnak. Áprilisban virágzik, a termések szeptember-októberben érnek.

A természetben Mandzsúriában (Északnyugat-Kína) és a Koreai-félszigeten fordul elő, ahol 400-1700 méter tengerszint fölötti magasságban elegyes erdőkben él.

Elég későn, csak az 1920-as években került termesztésbe. A gyűjteményes kertekben Európában mindenütt föllelhető, de még nem része a kertkultúrának. Kelet-Ázsiában gyakran ültetik, Koreában egyike a legkedveltebb utcai sorfáknak. Sorfának, szoliterként, cserjecsoportokba, teraszok, utak melletti fókuszpontokba ültethető, napfényre és félárnyékba egyaránt, de a mélyebb árnyékot is jól tűri. Viszonylag lassú növekedésű, közparkokba vagy házikertekbe egyaránt való. A jó vízáteresztő, laza, nedves, inkább kissé savanyú talajokat szereti, a szárazságot elég jól elviseli. Vizenyős vagy nagyon tömör

Narancsvörös őszi lomb

FRÁTER ERZSÉBET FELVÉTELEI

Tudományos nevéhez híven (*triflorum*) a virágok mindig hármásával állnak

A kérge jellegzetesen foszlik

talajokon sínylődik. Teljesen télálló, gyakorlatilag kórokozó- és kártevőmentes. Metszést és nyírást nem igényel. Mivel virágai a háromerű juharéhoz hasonlóan váltivarúak, kétlaki jellegűek, vagyis vannak csak hímvirágú, illetve többségében hím virágokat nyitó egyedek, emiatt a magvetés nem ad jó csírázási százalékat. Kemény magvait ajánlatos vetés előtt rétegezni. Jól oltható más juharokra, például a hegyi juharra (*Acer pseudopla-*

tanus). Szélesebb elterjedését nehéz szaporíthatósága is akadályozza. Félfás dugványozással is szaporítható, de gyenge a gyökerezési erélye. Leginkább vörös juharra (*Acer rubrum*) vagy hegyi juharra oltják, ami meglepő, mert rendszertanilag azoktól eltérő csoportba tartozik. Díszítőértéke sokrétű. Lombja őszel élénk színekre változik, lehet ragyogó narancssárga, skarlátpiros, bordó, aransárga vagy őzbarna. Az általam ismert leg-

nagyszerűbben színeződő fák egyike, de a juharok közt biztos dobogós. Tojásdad koronafarmája is szép látvány a kertben. Kérgének egyedülálló színe és mintázata télen is nagyon mutatós. Nagyméretű, sokáig fennmaradó termései is díszítenek. Koreai útjaimon sokfelé láttam foszlókérgű juhart, ez a kedvenc fáim egyike. A Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton többfelé ültettem belőle, és a meszes, száraz ho-

mokon is nagyon jól teljesítenek. Érdekes, hogy minden példánynak más színárnyalatú az őszi lombja.

Mindkét bemutatott juharfaj összetéveszthetetlen más fajokkal. Kiváló tulajdonságai, lassú növekedésük miatt melegen ajánlom őket ültetésre mindenkinek. Remélem, hamarosan szélesebb körben elterjednek Magyarországon.

Kósa Géza

HA MEGCSÍPTÉ A DÉR...

A tök egész nyáron sütkeznek a napon, szép nagyra hízik, hogy aztán őszszel, amikor már korán sötétedik, világítson ragyogó színével.

A különféle étkezési és díszítőkök a legizgalmasabb díszítőelemek ilyenkor. Ha csak felsorakoztatunk néhány furcsa alakút az ablakpárkányra, máris színesebb lesz tőlük a világ! A tök választásánál elsődleges szempont, hogy mire akarjuk használni. Sűthetjük, főzhetjük, ehetjük főételként, köretként, salátaként, édességként, adhatjuk takarmány-

ként az állatoknak, faraghatjuk, főzhetünk belőle lekvárt, csatnit, vagy kiakaszthatjuk a madaraknak.

A birs azon kevés gyümölcs közé tartozik, amik nyersen szinte élvezhetetlenek, mindenképpen meg kell főzni, vagy sütni. Ha a dér is megcsípi, az csak a javára válik! Késő őszre a piheszőrök is ledörszölődnek a gyümölcsökről. Tehát ne kapkodjunk el a birsszűretet, a feldolgozást.

A birsalmásajt készítésébe a szó szoros és átvitt értelmében is beletörhet a bicskánk! A gyümölcsök feldarabolásához vá-

lasszuk erős, rövid pengéjű kést, amit nem árt alaposan megélezni a munka előtt. Vigyázat, a birs megszínezheti a bőrnket.

A türelmes főzés és a hozzáadott cukor adja meg a sűrű, vágható állagot. Aki kevesebb cukorral szeretné készíteni, bátran használjon hozzá cukortakarékos befőzőszert. Be kell látni, a birsalmásajt isteni kalóriabomba, édes vétek, amit évenként egyszer muszáj elkövetni. Ha mégsem lesz elég kemény, akkor egyszerűen nevezzzük át lekvárnak, és kanalazzuk át üvegbe.

Halmos Monika

Tökrizottó

Hozzávalók: 45 dkg sütőtök, 1 közepes vöröshagyma, 4-5 gerezd fokhagyma, 2 evőkanál olívaolaj, 35 dkg rizs, 1 dl száraz fehérbor, só, 1 liter zöldségleves (csontleves), 1 csokor snidling, 2 evőkanál vaj, 4 evőkanál tejszín, 5 dkg parmezán.

A tököt felkockázzuk, a kétféle hagymát finomra vágjuk. Az olívaolajon előbb megfonnyasztjuk a hagymákat, majd rádobjuk a tököt. 5-6 percig együtt pároljuk, utána rászórjuk a megmosott rizst. Megsózzuk, a borral meg a zöldséglevessel felöntjük, és lassan gyöngyözve főzzük. Ha a rizs megpuhult, belekeverjük a vajat, a tejszínt és a felaprított snidlinget. Forrón, reszelt parmezánnal megszórva tálaljuk.

FOTÓ: VASS ANDRÁS

Birsalmásajt

Hozzávalók: 2,5 kg birsalma, kb. 2 kg cukor, 1 citrom, 20 dkg dióbél.

A birsalmát jól megmossuk, eltávolítjuk a hibás részeit, majd a gyümölcsöt hámozás nélkül feldaraboljuk, lábasba szórjuk. Annyi vizet öntünk rá, amennyi éppen ellepi. Néhányszor megkeverve jó 10 perc alatt puhára főzzük, majd leszűrjük és áttörjük. A birsalmapüréhez hozzáadjuk a cukrot (1 kiló gyümölcsvelőhöz kb. 80 deka cukrot szokás számitani). A citrom levét ráfacsarjuk, majd kevergetve kb. 10 percig főzzük.

Akkor jó, ha tányérra csöppentve a gyümölcs szinte azonnal megkocsonyosodik.

Megnedvesített celofánnal kibélelünk egy közepes magasságú tepsit, és a masszát beleöntjük, elsimítjuk. Celofánnal letakarjuk, hogy ne érje por, és 3-4 napig száradni hagyjuk. Amikor megszikkadt, a formából, illetve a celofánról szépen elválik. Ekkor főlseleteljük. Aki szereti, őrölt dióba vagy mandulába forgathatja. Jól záródó fémdobozban tároljuk.

Zöld töklevés

Hozzávalók: 50 dkg sütőtök (hokkaido), só, őrölt bors, 1 dl tejföl, 2 maréknyi friss zöldfűszer, reszelt szerecsendió.

A tök húsát kockára vágjuk, kétcsésényi vízzel felöntjük, és lefedve kb. 20 perc alatt puhára főzzük. őrölt borsal ízesítjük, belekeverjük a tejfölt, a nagyvonalúan összevágott zöldfűszereket, és simára turmixoljuk. Kivájt tökben tálalva gyönyörűség.

Dívatos KARÁCSONYFÁK

A virágkötők már nemcsak adventi koszorúkat, ünnepi asztaldíszeket készítenek, hanem karácsonyfákat is díszítenek megrendelőiknek. A kellégyártók, virágtermesztők a karácsonyi díszítésben is divatot teremtenek. 2016-ban négy fő színsoport köré rendeződnek a divatirányzatok. A most bemutatott karácsonyfadíszek megvásárolhatók, de néhányukat saját magunk is elkészíthetjük.

1

2

3

10

11

12

4

5

6

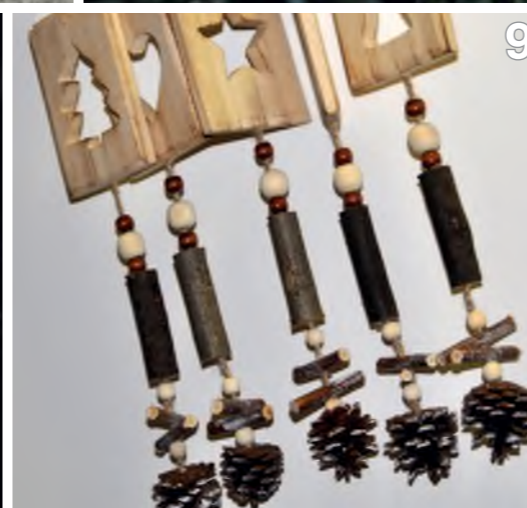
13

7

8

9

1-3 A hagyományos, piros ünnepi díszekhez fehér és szürke kellékeket társíthatunk, ezzel a skandináv színvilágot jeleníthetjük meg

4-6 Az év divatszíne az ekrü. Sötétebb homokszínű, kevés mályva- és rózsaszín kellékkal egészíthetjük ki

7-9 Az arany az ékes karácsony díszje, amihez az ideji divat szerint vörösrézszínt és barnát társíthatunk. A fenyők zöldje nem maradhat ki egyik összeállításból sem

10-13 Igazi téli szín a fehér. Csillogó ezüst, szürke, halványzöld és türkiz árnyalatok illenek hozzá

Köszönök mindenkinek!

Nem csak fenyőből

A szlovák és cseh kertészeti iskolák diákjai a Pöstyénben rendezett versenyen azt a feladatot kapták, hogy fémből, fából készítsenek különleges karácsonyfákat. A tehetséges alkotók több izgalmas megoldással rukkoltak elő, közülük mutatunk be néhányat.

- 1-2** Drótból szerkesztett karácsonyfát Adele Murinová. A drótokra zöld üvegeket rögzített, azokba tette a virágokat
- 3** Patrick Moson különleges, függesztett megoldást választott
- 4** Klára Violejniová ágdarabokból állította össze versenyfeladatát

ÖTLETEK adventre

A tavalyi adventi verseny és kiállítás díszei közül válogattunk. A koszorúk tartós elemekből készülnek, hiszen legalább négy hétig díszíteniük kell.

- 1** Fahéjrudakból ragasztotta össze az alapot Kőhegyes Kinga, s a két alap közötti részt a karácsony jellegzetes díszével, terméseivel töltötte ki
- 2** Erdős Mónika zuzmós faágakkal dolgozott. Koszorúja a rácspögtetett viasztól lett téliés
- 3** Takács Dániel faágszeletekből készített könnyed, nyílt szerkezetű koszorút
- 4** Zimon Enikő adventi díszé a száraz növényi részeknek köszönhetően tartós
- 5** Nagy Gábor emeletes és szép részleteket tartalmazó adventi koszorújával bizonyította hozzáértését
- 6** Természetes hatású adventi koszorú fenyőkéregből.
- 7** Nagy Mirtill izlandi zuzmóval töltötte ki a kérgek közötti réseket
- 7** Illatos adventi koszorút mutatott be Besenyei Cintia barna-rozsdanarancs színösszeállításban. Festett izlandi zuzmó adta az alapszínt

Magyarország virágos szakácskönyvei
Elegáns, tartalmas szakácskönyvek, melyek nem hiányozhatnak az ínyencnek és a kertbarátok polcáról! Minden, ami éhető virág!

Előadások, főzőtanfolyamok, kóstolók, workshopok:
www.rozsakumyho.hu • info@chetovirag.hu
+36-30-9647144

HERBÁCIÓ
MINDEN ALKALOMRA

Teák minden alkalomra...

Megjelent a Herbáció magazin legújabb száma, és kapható a Herbáció Plusz különszám is:

Kapható az újságárusoknál, a postákon, a nagyobb áruházak újságos polcain...

Kozmetikumok, gyógyreceptek, növényekből házilag...
www.herbacio.hu Telefon: 0630 437 8900

Fizessen elő most!
A magyar állami erdészeti részvénytársaságok lapja

Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, fax: 06-1-470-0410
E-mail: rimoczi.iren@amierdonk.hu, www.amierdonk.hu

Megrendelőlap

Megrendelem A Mi Erdőnk című lapot példányban az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Megrendelő címe:

Számlázási név:

Számlázási cím:

Időtartam: 1 évre 2 500 Ft

Fizetés módja: csekk átutalás

..... aláírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2. címre. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásakor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

FÜVÉSZKERT
1083 Budapest, Illés u. 25.
www.fuveszkert.org

A kert november 1-jétől a téli nyitvatartás szerint minden nap 9.00-16.00 óra között látogatható.

Mesehősök növényei
3-10 éves gyerekeknek.
A Fűvészkertbe a felnőtt kísérő belépőjegy megvásárlásával tud bejönni. A foglalkozás időtartama 1 óra, melyre ott lehet hagyni a gyerekeket.
Előzetes jelentkezés szükséges a szamocatanoda@gmail.com címen.

November 19.,
10.00-tól és 11.15-től: Hófehérke és a mérgezett alma
November 26.,
10.00-tól és 11.15-től: Az örökké termő fa Misi mókussal

NEMZETI BOTANIKUS KERT
Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.
www.botanikuskert.hu
www.facebook.com/nemzetibotanikuskert

Téli nyitvatartás: November 2. és március 31. között a botanikus kert 8.00-16.00 óra között tart nyitva. Az állandó kiállítások és az üvegházak 8.00-15.45 között, pénteken 8.00-13.15 között látogathatók, a Kaktusz- és posztagház zárva tart. Hétfőnként a kert látogatható, de az üvegházak zárva vannak.

**November 22.:
Oknyomozó ökológia – Kutatóhelyek Tárt Kapukkal, 2016**
Vajon hogyan változna az élelmiszerboltok kínálatja, ha eltűnnének a beporzók? És mi történik, amikor alszanak, vagy épp „elindulnak” a fák? Ilyen, és ehhez hasonló kérdésekre keressük a választ. A rendezvényre regisztráció szükséges.

**November 22.:
Öko-dizájn fesztivál**
Poszterkiállításal mutatkozik be

a máriaremeteai Klebelsberg Kultúrkúriában a vácrátóti Karbonház kiállítóközpont „Túl nagy lábon élünk” kiállítása

CSAPODY VERA NÖVÉNYBARÁT KÖR
www.tit.hu

December 1.: A sivatagtól a szubtrópusig Kína különböző tájain – 2. rész (Kósa Géza)
December 15.: Évzáró ünnepség (zártkörű rendezvény, csak tagoknak)

MAGYAR KAKTUSZGYŰJTŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
www.kaktuszgyujtok.hu

December 8., 17.00:
Érdi kaktuszos karácsony (Szepez Gyula Művelődési Központ, Érd)
December 8., 17.00:
Győri évzáró összejövetel (Győr, Generációk Háza)

szentendrei szabadtéri néprajzi múzeum
www.skanzen.hu
(+36)-(26)-502-537

Jövőre lesz 50 éves a Skanzen, a születésnap programok egyik nagy attrakciója az 1967-es életmódkiállítás lesz, ehhez **2017. január 31-ig a látogatóktól is várják** a szervezők a személyes történeteket, emlékeket, filmfelvételeket, fotókat a skanzen67@gmail.com címre.

szennai skanzen
www.skanzen.hu
7477 Szenna, Rákóczi u. 2.
szenna@snnm.hu
(+36)-(82)-584-013

December 11: Adventi koncert

December 2-4.:
Jubileumi, 30. Flora Kecel virágkötészeti verseny
www.kecel.hu
Tel.: (06)-(78)-420-200

A Kertbarát Magazin 9-10-es számában megjelent előfizetési akció nyertesei, akik egyenként 2000 Ft-os Oázis vásárlási utalványt kapnak:

Szerecz János, Piliscsaba; Kissné Klusóczki Katalin, Sajólád; Nagyné Fekete Mónika, Cegléd; Mészáros Sándor, Szigetszentmiklós; Földiné Kovács Klára, Pomáz; Gecsei Sándor, Győrösvényház; Győrné Horváth Ilona, Érd; Udvardi Péter, Pécs; Soltész Attila, Felsőpákon; Tolna Megyei Illyés Gyula Könyvtár, Szekszárd; Gumo Kft., Kecskemét; Szűcs Rita, Törökbálint; dr. Pomázi Ferenc, Gyula; Varga Béla, Budapest; Hegyiné Berkes Gyöngyi, Balmazújváros; dr. Vincze Tiborné, Kaposvár; Magnolia Bt. Nagyatád; Kerekes Ferenc, Nagykőrös; Szakács Tünde, Fábánháza; Bedőcs Lászlóné, Csákánydoroszló; Kuslics Katalin, Fertőendred; Bokros István, Vecsés; Varga Eszter, Kecel; Magera Zsolt Tiborné, Nyíregyháza (Oros). Gratulálunk a nyerteseknek!

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő egy évre a Kertbarát Magazinra 2016. november 19. és 2017. január 20. között, és nyerjen!

Első 25 előfizetők az Oázis Kertészet 2000 Ft értékű vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Áruházában levásárolható.
www.oazishu

A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

Előfizetési megbízás
Előfizethető az ország bármely postáján, a hirdlapkézbesítőknél, e-mailen a hirdlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu Kérjük olvashatóan töltsse ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 3600 Ft

Név: _____
Cím: _____
Kelt: _____ év _____ hó _____ nap
aláírás

Kertbarát notesz

Magyar Orchidea Társaság
www.orchideatarsasag.hu

Íriszkezdvelők Magyarországi Egyesülete

Balogh István Kálmán,
6400 Kiskunhalas,
Bocskai u. 6.

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület

kozpont@pozsgasgyujtok.hu
4078 Debrecen,
Haláp tanya 93.
www.kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu

Egyetemi Bonsai Club

www.bonsaclub.hu

Óbudai Bonsai Egyesület

www.obudaibonsai.
mindenkilapja.hu
obudaibonsai@freemail.hu

Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége

www.kertszovetseg.net
1113 Budapest,
Villányi út 70.
Tel.: (+36)-(20)-828-0500

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

www.mme.hu
mme@mme.hu
1121 Budapest, Költő u. 21.

MAKEOSZ, Magyar Kertépítő Országos Szövetsége

www.makeosz.hu
info@makeosz.hu
2822 Szomor,
Kodály u. 10.
Tel.: (+36)-(20)-557-1196

ZÉOSZ, Zöldtető- és Zöldfalépítők Országos Szövetsége

www.zeosz.hu
info@zeosz.hu
Tel.: (+36)-(20)-371-4540

Nagy Istvánné a gyümölcsfák telepítésével kapcsolatban kért tanácsot levelében. Arra kíváncsi, vajon nem késett-e még el az ültetéssel, illetve segítséget kér, mire figyeljen a fajta kiválasztásakor.

Novemberben, sőt gyakran még decemberben sem köszönnek be a kemény téli fagyok, így amíg fagymentes, puha, ásható a talaj, addig ültethetünk gyümölcsfákat. A gyöke-

rek igen fagyérzékenyek. Ha a megvásárolt csemetéket nem tudjuk azonnal elültetni, akkor teletessük tavaszig. Ebben az esetben helyezzük őket 60-70 cm mély árokba, földdel temessük be, jól locsoljuk meg, majd kupacoljuk fel. Vigyázzunk, hogy a vadak ne tegyenek kárt bennük.

Ha permetezés nélküli biokert szeretnénk, akkor a betegségekkel szemben ellenállóbb fajtaikat érdemes megvásárolni,

almánál ilyen a *Florina*, a *Freedom*, meggyénél pedig a *Csen-gódi*.

Ültetés előtt érdemes szétnézni, hogy milyen gyümölcsfajok teremnek a környéken. Például ha nincs mandula, vagy őszibarack, akkor fölösleges azt ültetni, mert valószínűleg nem él meg az adott körülmények között.

Mielőtt beszerezzük a gyümölcsfaültvényeket, ellenőrizzük a talajt. Ha nagyon agyagos, kemény és levegőtlen, akkor nagyobb gödröt ássunk, és lazább talajjal, tőzeggel, egyéb talajlazítóval javítsunk a minőségén.

Ha nincs még gyakorlatunk, akkor inkább olyan fákat telepítsünk, amelyek már bizonyítottak, a *Magyar kajszi*, valamennyi Ceglédi-féle kajszi (pl. *Ceglédi bíbor*, *Ceglédi óriás*), az *Idared* és a *Golden Delicious* például már beváltak, nem okoznak csalódást.

Az árudában ne felejtjük el megkérdezni, hogy a kiválasztott fajta igényel-e porzófajtát, vagy öntermékeny. Az almánál, körténél, és legtöbb esetben a cseresznyéhez is mindig kell porzófajta. Kivétel az érdei nemesítésű *Sándor*, a *Paulus*, a *Petrus*, az *Axel (Alex)* és a honosított *Sunburst*.

Ha megvásároltuk a kis fát, vigyázzunk a gyökereire. Szállításkor érdemes zsákba burkolni, esetleg fóliába csomagolni, hogy ne érje a szél. Jó, ha ültetés előtt egy napig vízben áll. Ültetéskor, illetve utána bőségesen locsoljuk, több alkalommal. Csak földde érett trágyát használjunk. Az érőben lévő trágya akár 60-70 C-fokosra is fölmelegedhet, ami árt a gyökereknek, egész egyszerűen megfőnek. Ültetés előtt vágjuk kissé vissza a gyökereket, helyezzük a facsemetét a kiásott gödörbe, majd tapossuk a földet a gyökerekhez, hogy ne maradjon körülöttük levegő. Jól öntözzük be, hogy a víz bemossa a földet a gyökerek közé. Kupacoljuk fel, majd végül karóval is érdemes megtámasztani.

(Összeállításunk az MKSZN ajánlásai alapján készült.)

KISKERTEK A NAGYVÁROSBAN

Ugyan remek dolog nyüzsgő nagyvárosban élni, ám sokaknak hiányzik a természet közelsége és a kertészkedés nyújtotta kikapcsolódás. A hobbikertészet évek óta nagy népszerűségnek örvend a bécsiek körében. Erre pedig egyre több lehetőségük nyílik az osztrák fővárosban.

A kertészkedni vágyók mezőgazdasági üzemektől 20-80 négyzetméteres parcellákat bérelhetnek. A terület megművelésében Bécs Város Erdő- és Mezőgazdasági Ügyosztálynak szakértői segítik a bérlőket és felügyelik a szakszerű munkát, még szerszámokat is adnak a kertek gondozásához.

A Bio Forschung Austria földművelésügyi kutatóintézet tanácsadó központja további hasznos segítséget kínál a kertészkedőknek, ingyenes telefonos és online tanácsadasként. A „Közös kertészkedés összeköt” nevű kezdeményezés elsődleges célja, hogy összehozza a kertészkedés iránt érdeklődő város-

lakókat. A további tervek között szerepel egy Európa-szerte egyedülálló kompetenciaközpont létrehozása, ahol nyílt napok keretében elméleti és gyakorlati továbbképzéseket tartanak a biokertészkedésről kezdő és haladó szinten.

Forrás: Eurocomm

A KERTÉSZKEDÉS KARCSÚSÍT

Az otthoni kertészkedés nemcsak kiváló időtöltés, de az elhízás kockázatát is csökkenti. A Utahi Egyetem kutatói 198 kertészkedőt vizsgáltak, és megállapították, hogy súlyuk átlagosan hat kilóval kevesebb volt, mint azoké, akik nem vé-

geznek kerti munkát. Ez a tevékenység nemcsak a rendszeres testmozgás miatt hasznos, hanem azért is, mert arra ösztönöz, hogy egészségesebb ételeket együnk.

Sokan nem is hinnék, hogy milyen fárasztó: 45 perc kerti mun-

ka felér 30 percnyi aerobikkal, hiszen különböző izomcsoportokat mozgat meg, közben pedig fejleszti a hajlékonyságunkat és az erőnlétünket is.

A természet közelsége és a fizikai munka ellazítja a testet, és segít elfelejteni a mindennapi problémákat, így kiváló stresszcsökkentő. A kertészkedés türe-

lemre is tanít, segít, hogy lassítsunk az életritmusunkon. Munka közben a kreatitásunk is szárnyalhat, sokszor tudat alatt is. A virágok színének kiválasztása, vagy éppen a vetéselrendezés tervezése olyan feladat, amelynek segítségével kifejezhetjük önmagunkat.

Forrás: arthuman.hu

Rejtvény

A régi magyar konyhában, sőt népi gyógyászatban is alapvetőnek számító illatos gyümölcsről Méliusz Juhász Péter 1578-ban megjelent Herbariuma (közkeletű nevén: Füveskönyv) is beszámolt. A gyümölcsből készült sűrű, édes desszert igazi téli csemege, az egyik legrégebbi édességünk.

Minden betű esetében a rejtvényháló közepében levő start mezőből kiindulva keresse meg a nyílak útbaigazításával a feladvány betűit! Az édesség neve függőlegesen alakul ki.

A megoldást küldje be címünkre! A helyes megfejtést beküldők között egy nyertes részére könyvet sorsolunk ki.

Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294. Beküldési határidő: 2017. január 15.

A Kertbarát Magazin május-júniusi számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Kruzicsné Kozma Erzsébet mezőberényi olvasónk nyerte.

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erdőművek, repülőterek stb.

Forel Elektronikai Kft. 2000 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

Kérdéseiket, ötleteiket, javaslataikat és észrevételeiket továbbra is várja a szerkesztőségben: Algeier Wendy, algeier.wendy@kerteszetesszoleszet.hu

A Kertbarát Magazin legközelebbi száma január 20-án jelenik meg.

Postacímünk: Budapest, postafiók: 294, 1591
Faxszámunk: 273-2285
E-mail címünk: szerkesztoseg@kerteszetesszoleszet.hu

Sali helyett csalit kapok!

ÉRTÜNK A NÖVÉNYEK NYELVÉN

Védje meg kertjét a csigainvaziótól Metarex Inov®-val!

A Metarex Inov® hazánk egyik legattraktívabb és leghosszabb hatástartamú, csalogató szerrel ellátott csigaölő készítménye. Lassan bomló granulátum, amely a meztelen és a házas csigákat is távol tartja, ellenáll a csapadéknak, rövid idő alatt hat és nem veszélyeztet az emberek egészségét.

Kwizda Táplálunk és védünk Agro

www.szepzold.hu

spuri.hu Rágcsálóriaszttók

Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, pele, görény
- vakond
- kullancs, bolha
- galamb, seregély

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

FIVÉR, BIZ.	ÁLMOKAT ÁBRÁH-DOZIK	AGÁRDY ILONA NÉVJELE	GYÓGY-MÓD	AZ ÓRA JELE	GALL KÉPRE-GÉNYHÖS	GALLEO, ITALIAI FIZIKUS, TERMESZET-TUDÓSV.	RÉSZBEN HELYRE-ÁLLI	A BIRTO-KÁBAN	ROVAR-TOJÁS
MEG-FEJTÉS, 1									M
ESZAK-AMERIKAI INDIAN TORZS									
SZOBOR-ANYAG			SKÓT TÁNC MONDAT-VEGI IRÁS, JEL						
KÖR KÖZEPÉI			NŐI NÉV FERENC, DRAMA-ÍRÓ V.						
MI, OROSZUL									
ANGOL NŐI NÉV KARL, NEMET IFJUSÁGI ÍRÓ, A WINNETOU SZERZŐJE									
TANTÁRGY, BIZ FÉLSZIGET, RÖVIDEN									
THUR-MAN, AMERIKAI SZINESZNO									
KETSZER FÁRAJ									
NAPTÁRI IDŐSZAK									
ILONA RÉGISEN									
HAJÓRESZ SZINUSZ, RÖVIDEN									
E NAPI CSIPKÉT KÉSZÍT									
ZENÉBEN: EGYEDÜL, Á...MODE, DIVATOS									
AUTÓRESI MINDEN SHOW RESZEI									
...TAYLOR NYÍREGY-HÁZA VÁ ROSRÉSZE									
FENEVAD VEZETŐ-SÉG, RÖVIDEN									
SÜRÜN CSÁPKOD A DZSESSZ ELŐFUTÁRA									
ZUBOG, RÓTYOG KICSINYÍTÓ KEFZO									
AZ EGYIK USZASNEM A SZÓLÓ VIRÁGZATA									
FRANCIA MEGYE (TARN) VUK IS EZ									
LÁSD OTT, RÖVIDEN HAJDÁNA-BAN									
LAKÁSA-BA LEP LÁTTA AZ ESETET									
KÖLTŐI MŰ...SAN, KINAI HEGYESÉG									
ÓVESÁLLAT PATINÁSAN REGI									
ATHENI SPORTKLUB ANNAK AZ ELEJÉNI									
FELSZÓLÍTÓ MÓD JELE KÖNYVHAI ESZKÖZ									
TÖRK-GYULLADÁS KÖCSÖNYA HUSLEBOL									
HOROGRA KEZRE KERÜL									
NEMES-GÁZ CSÖKKEN A SZINTJE									
SEGÉLY-HELY, RÖV. PÁRIZS REPTERE									
MEG-FEJTÉS, 4 ZÁSzlÓ-FELVONÁSI!									
LAT. KET-TŐS BETŰ ASZTÁCIUM VEGYEJE									
PALINDROM HELYSÉG VÖLÉGENY PÁRJA									
IRÓN, EGYNEMŰI ZENÉS VIDEO									
VOZNYE-SZENSZKU POENÁJA, DALMAT SZIGET									
MOSÁSHOZ ELŐKESZÜL DECILITER, RÖVIDEN									
ÉPÜLET ELSŐ LERAKOTT ELEME GRIMÁSZ									
ALSZE-MÉRMES BŐR, KÉN VEGYEJELE									
RÓMAI 1500 TENGERI EMLŐS									
JÓL HASADÓ ÁSVÁNY GERMAN NEPTŐRZS									
EDITH, FR. SZANON ENEKESNŐ V. DUPLÁN PESTRA									
RÖVID ZENEMŰ LÁMPALÁZ									
MISKOLC VÁROS-RESZE HOMOK-SZÍNI									
JOBBRÓL MEGKÍVÁN									
KANYAR-FELE									
RAK PARTOK! A FEJÉRE, KÖLTŐEN									
EURÓPAI NÉP NEW YORK OPERA-HÁZA									
FELIG EBERI NALA LENTEBB									
PECSÉT HELYE, RÖVIDEN KI OROSZUL									
OSZTRAK AUTO-JEL CUVASNI KEZDI!									
KORSZAK									
PRÉDA ZSÁKMÁNY GALYÁ-TETŐ!									
LEV, OROSZ ÍRÓ V. EV VÉGE!									
IFJÚKORI MŰ									

„Fehér lett a kert, az udvar, fehér lett a nagyvilág!
Mesebeli kristályoktól mesések a kertjük ...”
A rejtély számított négyzetek betűiből egy magyar költő neve és versének címe állítható össze. A főszereplő versének folytatását rejtettük el. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre!

Kertbarát Magazin
1591 Budapest, Pf.: 294. vagy e-mailen: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu
Beküldési határidő: 2017. január 15.
A helyes megfejtést beküldők közül három nyertes könyvjutalomban részesül.

Szeptember-októberi számunk megfejtése: Sarkadi Sándor: Lomb lehullott, mák kipergett „Lomb lehullott, / mák kipergett, / őszi ágat szél diderget. / Hidegebb már / a sugár is, / elment a fecskemadar is. Mátis, mátis, / oda van a nyár is.”
A felajánlott könyveket Bajza Krisztina csobánkai; Lakó Gábor győri; Pertl Ferencné budapesti rejtélyfejtőinknek postázzuk.

A KELETI GALAGONYA

A Budai Arborétumban már szeptembertől gyönyörködhetünk a színpompás termésekben, például a galagonyák, díszalmák, díszkörték, tűztövisek színekavalkádjában. Nemcsak színével, de terméseinek kellemes ízével is megörvendeztet bennünket a keleti galagonya.

A keleti galagonya, tudományos nevén *Crataegus orientalis* a többi galagonyához hasonlóan a rózsafélék családjának tagja. Délkelet-Európa, Nyugat-Ázsia szülőtte, nagyobb bokorra vagy 5-7 méteres fácskává fejlődik. A legtöbb galagonya rendkívül tövises hajtásrendszerű, ám a keleti jóval szelídebb, a vesszői alig tövisesek, hajtásai molyhosan szőrözöttek. Sötét szürkészöld levelei is fehéresen molyhosak, különösen a fonáki oldalon. Visszas-tojásdad, jellegzetesen ékválú, mélyen szeldelt, (3)-5-9 szeletű levelei 3-5 cm hosszúak, a nyelük rövid.

Május-júniusban nyíló hófehér virágai 1,5 cm-esek, egy-egy bogernyő-virágzatban 6-12-esével helyezkednek el, illatuk sajnos kissé kellemetlen. A virágkocsány és a csészelevelek is fehéren, molyhosan szőrösek. Almáskatermésai a nyár végére, szeptemberre érnek meg, narancs- vagy korallvörösek, kissé lapított gömb alakúak, ugyancsak kissé szőrösek. Szépen díszlenek a szürkészöld lombzat között, nagyon finomak, kellemesen savanykásak. Déli származása miatt napos, meleg helyet kedvel, meszes talajon is jól érzi magát. Szép, fehéres-szürkés lombú fácska, főleg a virágnylás és a termésérés idején mutatós. Lombzatának színe különösen kiemelkedő, ha vöröses lombú fák, cserjék szomszédságába kerül, de alakja, s díszé önállóan ültetve, szoliterként is jól érvényesül.

TÉLI VÉDELEM

A keleti galagonyát magvetéssel szaporíthatjuk. Szeptemberben érő termései a hónap végére vagy október elejére-közepére már lehullanak. Az összegyűjtött almáskákból tisztítsuk ki a magokat vagy a két tenyerünk között nyomkodjuk kissé szét őket, s a magokat vagy a szétnyomott terméseket keverjük nyirkos homok közé. Ezzel a rétegezéssel segítjük, hogy a magok nagyobb arányban keljenek ki. A keveréket töltsük nagyobb cserepbe vagy ládába, télire pedig helyezzük kissé védett helyre a szabadba, de hűtőszekrényben is tárolhatjuk a tavaszi vetésig. Közben tartuk nyirkosan. Tavasszal a magokat nagyobb cserepekbe vagy ládába vethetjük el úgy, hogy az edényeket háromnegyed részükig kerti talajjal töltjük meg, majd a felszínükre szórjuk a magokat. A magvetést takarjuk 1-1,5 cm vastagon a földdel, majd öntözük be alaposan, és később se száradjon ki a közeg. A kikelő magoncokat az első néhány évben még védett helyen teleltessük, a cserepeket falevéllal, szalmával vagy forgáccsal takarva. Később kiültethetők a végleges helyükre, de némi téli védelmet még meghálálnak.

Sütöriné Diószegi Magdolna

A magkérő leveleket a SZIE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék címén, 1518 Budapest, Pf.: 53, Sütöriné dr. Diószegi Magdolna várja. A 105 forinttal fölbélyegzett válaszbörítékra írják rá: „Magot küldünk”.

Karácsonyfa, a legjobb áron!

**Az Oázis Kertészetben vásárolt vágott fenyőfa
árából méterenként 1000 Ft levásárolható!***

**Lucfenyő 1990 Ft-tól,
Nordmann fenyő 4990 Ft-tól,
Ezüstfenyő 3990 Ft-tól!**

**Válogatott, gyönyörű fenyőfajták jó áron! Csodás karácsonyi díszek, dekorációk és ajándék-
tárgyak legnagyobb kínálatából az Oázis Kertészetben válogathatsz! Nálunk még élő fát is
kölcönözhetsz! Ünnepi tippek és trendek: www.oasis.hu!**

***Vásárlónk a meghirdetelt vágott fenyő vásárlása esetén - a méretkategória felső határának megfelelően - méterenként 1000 Ft-ról kap vásárlási kupont. A kupon 2016. december 27. és 2017. január 31. között váltható be, legalább 1000 Ft-os - kuponértéken felül fizetett - vásárlás esetén. Egy vásárlási alkalommal egy kupon váltható be. A kupon nem váltható be az akciós és leértékelt termékekre, valamint az áruházban megjelölt termékcsoportokra. A megjelölt termékcsoportok áruházanként eltérhetnek egymástól. Az akció további részleteiről honlapunkon olvashatsz, a részletes levásárlási szabályzatot áruházainkban is megtalálod. Egyes fenyőméretekből hamar hiány alakulhat ki, ezért javasoljuk, hogy ne hagyd utolsó pillanatra a favyásárlást!**

Már országszerte várunk

Ajka
8400 Ipari Park, északi szektor
Budakeszi
Városliget Ipari Park 1A (erdőnél)
Budapest Pasarét
1026 Árkád utca
Budapest Kőbánya
2102 Kőbányai út 47
Budapest Soroksár
1412 Helyközi út 80

Budapest Rákosszentmihály
1067 Sálkai út 15
Cegléd
2720 Kőrös utca/Lőrincy út 2
Debrecen
4011 Balmagjvárosi út
(A Jochen béni útkimutatás mellett)
Diósd
2049 Dinaföld u. 19 (Az Intelligens...

Hajdúnánás Mini
4080 Szabadság u. 50
Jászberény
Keszthely
8360 Cséni malomvár u. 2
Mohács
7700 Pécsi út, Jókai Park
Monor
1865 Földút 32. km

Nyíregyháza
6400 Kossuth Frigyes út 284
Szeged
6725 A kenyér utca 1
Székesfehérvár
8000 Hollósi út 111 (Az Auchannál)
Szólók-Szajol
Egyes Idut 109 km
Tatabánya
2800 Eplényi út 18 (A Dobzakerpen)

www.oasis.hu